

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Jesajas och Mikas Messiasprofetior?
- Bibeln - myt eller sanning?
- Romarbrevet, del VIII
- Den dubbla utgången

Nr 4 2014 Årg. 78

INNEHÅLL

Redaktionellt	145
Jesajas och Mikas Messiasprofetior	146
Bibeln – myt eller sanning?	151
Romarbrevet – del VIII	157
Jesajas rika undervisning	162
Den dubbla utgången	167
Om Folkbibeln 2014 (Nya testamentet och Psaltaren)	170
<i>Frågor och svar</i>	172
<i>Utblick över samtiden</i>	177
<i>Litteratur</i>	185

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Alvar Svenson, Egil Edvardsen, Ola Österbacka och för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är f.n.:

Inom Sverige 26 kronor, utanför Sverige minst 96 kronor.

Prenumerationer och gåvor betalas till Handelsbanken med följande IBAN-nummer:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (efter SE34 följer sålunda fem siffergrupper med fyra siffror i varje grupp).

BIC/SWIFT: HANDSESS behöver anges för betalningar utanför Sverige.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas.

I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8, SE-341 31 Ljungby

E-mail: biblicum@biblicum.se

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring till expeditionen!

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

4/2014

REDAKTIONELLT

Varmt välkomna att ta del av årets sista nummer! Att få arbeta med och tillsända er en tidskrift som inte ägnar sig åt mänskliga spekulationer och filosofier utan åt Guds särskilda uppenbarelse är en förmån. Utan "Bibeln, den heliga Skrift" famlar vi i andligt mörker och vet ingenting om människans enda räddning och sanna tröst i liv och död.

Med Guds hjälp hoppas vi kunna fortsätta utgivandet av vår tidskrift också nästa år, så vi tar tacksamt emot er prenumeration för 2015. *Pre-numerationspriset blir detsamma som tidigare (se här intill hur ni prenumererar)*. Vi hoppas att gåvor ska hjälpa oss täcka vårt underskott, så att vi slipper höja prenumerationavgiften. Vi är också tacksamma om ni hjälper oss sprida vår tidskrift till nya läsare.

När bibelstudiet försummas ökar den andliga förvirringen och ohälsan, vilket vi dagligen ser exempel på. I vårt sekulariserade samhälle sprids alla möjliga missuppfattningar om Bibeln och dess budskap. Misstro mot Bibeln har både underblåsts och skapats av en bibelkritik som bygger på ateistiska förutsättningar. Dessvärre har denna bibelkritik trängt in i många kyrkor och samfund genom deras teologi- och pastorutbildningar. Därför är behovet av en tidskrift "för biblisk tro och forskning" mycket stort. Vi hoppas att tidskriften *Biblicum* ska inspirera till ökad iver att studera profeternas och apostlarnas skrifter, när Bibelns rika innehåll lyfts fram och bibelkritikens osaklighet avslöjas.

Red.

Jesajas och Mikas Messiasprofetior

Jesaja och Mika var båda profeter i Juda under andra hälften av 700-talet f. Kr. Deras Messiasprofetior visar sig vara sanna genom att gå i uppfyllelse. De är starka bevis för Guds existens, storhet och makt. Som skapelsens och historiens herre vet han allt och har full kontroll över vad som ska ske. Men för en vetenskap som utesluter Guds existens kan förutsägelser som förutsätter Guds övernaturliga uppenbarelse aldrig ha ägt rum. Att profeter som Jesaja och Mika långt i förväg uppenbarat Messias ankomst och vem han är måste på förhand uteslutas. Därför måste Messiasprofetiorna på något sätt bortförklaras. De kan inte vara verkliga profetior.

Numera slår den ateistiska vetenskapens tro igenom också i biblar. Några exempel: När Jesaja tydligt profeterar om den kommande Messias i kap. 7:14; 9:6; 42:1ff; 49:1ff; 50:4ff och 52:13ff, bortförklaras dessa profetior på följande sätt i Bibel 2000:

- Messias jungfrufödelse enligt 7:14: ”Den unga kvinnan skulle kunna vara profetens egen hustru (jfr 8:3) eller en hustru till kung Ahas.”
- Profetian i 9:6 att ”ett barn blir oss fött” som är ”Mäktig Gud”: ”Profeten talar antingen om en tronarvinges födelse eller om en kungs tronbestigning.”
- De många profetiorna om Messias som Herrens sanne tjänare utan svek och människornas ende Frälsare, t.ex. profetian i 42:1-9: ”Troligen Israels folk”, ”men det kan också handla om en grupp inom folket, som för profeten representerar det sanna Israel. Enligt en annan uppfattning avses i v. 1-4 profeten, i v. 5-9 Kyros.”
- Profetian i 49:1ff: ”Många uttolkare har menat att tjänaren här måste vara en enskild person, troligen profeten själv. Men det är inte ovanligt att ett kollektiv skildras som en individ, och tjänaren kan här liksom annars i Jes 40-55 vara Israel.”

- Profetian i 50:4ff: ”Den som talar är troligen Israel, som här personifieras som en profet; jfr noter till 42:1 och 49:1ff. Enligt en annan uppfattning är det profeten själv som talar.”
- Profetian i 52:13ff som så tydligt beskriver Messias ställföreträdande lidande och försoningsdöd: ”Tjänaren som här beskrivs som lidande, död och upprättad, kan liksom annars i Jes. 40-55 avse Israel eller en grupp inom folket; se noter till 42:1; 49:1ff; 50:4. Enligt en annan tolkning är tjänaren en person, t.ex. profeten själv eller en kung.”

Före den ateistiska vetenskapens genombrott i slutet av 1700-talet var bortförklaringar av profeternas förutsägelser om Messias i stil med dem i Bibel 2000 ytterst ovanliga. Men det betyder inte att alla förstod Messiasprofetierna rätt tidigare. Många ville ha en annan Messias än den som profeterna utlovade. Man hade i synnerhet svårt att ta till sig profetiornas ord om att Messias skulle komma i yttre ringhet och genomföra sin frälsningsgärning som Guds särskilda försoningsoffer för alla människors synder. Många såg fram emot Messias som en mäktig befriare från yttre fiender och en glansfull kung i ett jordiskt lyckorike. Även Jesu lärjungar hade svårt att förstå att Messias måste lida mycket och bli dödad (se Matt. 16:21f). Petrus började tillrättavisa Jesus med orden: ”Gud bevara dig, Herre! Det ska aldrig hända dig” (v. 22).

Att Jesus som Messias var ett med HERREN och verkligen gjorde gärningar som bara Gud kan göra blev en stötesten för judarna, fastän flera av Messiasprofetierna visar att Messias är både Davids son och HERREN (”Jag Är”). När Jesus sa: ”Jag säger er sanningen: *Jag Är*, innan Abraham fanns”, tog de upp stenar för att kasta på honom (Joh. 8:58f). ”Du hädar och gör dig själv till Gud fast du är en människa” (Joh. 10:33). Jesus vittnade om att han är sann Gud *både med ord och genom sina gärningar*. Bl.a. sa han: ”Jag och Fadern är ett” (Joh. 10:30). ”Liksom Fadern uppväcker de döda och ger dem liv, så ger också Sonen liv åt vilka han vill” (Joh. 5:21). ”Gärningarna som jag gör i min Fars namn vittnar om mig” (Joh. 10:26). ”*Om jag inte gör min Fars gärningar, så tro mig inte. Men om jag gör dem, tro då på gärningarna om ni inte kan tro på mig. Då ska ni förstå att Fadern är i mig och jag i Fadern*” (Joh. 10:37-38). ”Fadern bor i mig och gärningarna är hans verk. Tro mig: jag är i Fadern och Fadern är i mig. Och *kan ni inte tro det, tro då för gärningarnas skull*” (Joh. 14:10-11).

Messiasprofetian i Mika 5

Av Matteus 2 framgår att de skriftlärda på kung Herodes tid fäste stor vikt vid Mika 5:2 när det gällde *var* Messias skulle födas. De vise männen från Östern trodde att "judarnas nyfödde kung" hade fötts i judarnas huvudstad Jerusalem men fann honom inte där. Vem kunde visa dem till rätta och besvara frågan: "Var är judarnas nyfödde kung?" Även den grymme kung Herodes ville ha svar på den frågan, för han fruktade att Messias kunde bli en farlig konkurrent om makten och ville därför omgående döda honom. Därför lät han samla "folkets alla överstepräster och skriftlärda och frågade dem var Messias skulle födas" (Matt. 2:4). Svaret fanns i profeten Mikas bok. Det visste de skriftlärda som svarade: "*I Betlehem i Judeen*, för så är skrivet genom profeten" (v. 5). Och det visade sig att Mika mer än 700 år före Jesu födelse helt korrekt hade förutsagt var Messias skulle födas.

Fastän Gamla testamentet innehåller så många profetior om Messias: hans födelse som en ättling till kung David, hans sändningsuppdrag ovanifrån som "HERRENS utsände (ängel)", hans yttre ringhet som "ett rotskott ur torr jord" etc., blev det precis så som den gamle Simeon profeterade för Jesu mor Maria om barnet Jesus: "Se, han är satt till fall och upprättelse för många i Israel, och till att vara ett tecken som väcker motstånd" (Luk. 2:34). Jesus mötte mycket motstånd och det rådde delade meningar om vem han var fastän Gamla testamentets profetior är så tydliga. "Han kom till det som var hans eget, och hans egna tog inte emot honom", skriver Johannes (Joh. 1:11). Vid ett tillfälle vändes profetian i Mika 5 emot honom, eftersom han växte upp och verkade i Galileen. Johannes berättar: "Några i folkmassan som hörde hans ord sade: 'Han måste vara Profeten.' Andra sade: 'Han är Messias', men andra sade: 'Messias kommer väl inte från Galileen? Säger inte Skriften att Messias kommer från Davids ätt och från Betlehem, byn där David bodde?'" (Joh. 7:40-42). Jesajas profetia att Messias skulle verka som det sanna ljuset i "hednafolkens Galileen" (kap. 9:1) bortsåg de ifrån.

Låt oss se lite närmare på Messiasprofetian i Mika 5:2-5a (5:1-4a i den hebreiska grundtexten). Bakgrunden till denna trösterika profetia är den nödsituation som judarna befann sig i på Mikas tid. Pga. folkets stora avfällighet hade Herren använt sig av den väldiga assyriska folkarmén som sitt vredesverktyg. Assur-Babel hade invaderat landet med fruktansvärd plundring, ödelagda hem och deportationer som följd. Jfr Jesajas beskrivning: "Ert land är en ödemark, era städer är uppbrända

i eld, era åkrar förtärs i er åsyn av främlingar” (1:7). Precis som Jesaja förkunnar Mika både dom och frälsning, både lagens vredesdom pga. av folkets avfällighet och evangeliets frälsningslöfte uteslutande pga. Herrens oförtjänta godhet och kärlek.

Mitt i mörkret och nöden förkunnar Mika det trösterika löftet om Frälsaren av Davids ätt. Han ska födas i den lilla byn Betlehem. Av Juda stams klaner (en klan bestod av upp till tusen individer, därav uttrycket ”tusenden”) ska Messias komma från efratiternas obetydliga klan (v. 2). Men i sin yttre ringhet är han mycket hög, för han ”ska härska över Israel” som ”en herde i HERRENS kraft, i *HERRENS sin Guds namns höghet*” (v. 4). Dessa ord är i överensstämmelse med Jesajas ord om Messiasbarnets höghet: Hans namn är ”Mäktig Gud” (Jes. 9:6) och HERRENS Ande ”med råd och styrka” vilar över honom (Jes. 11:2).

Mika 5:2 understryker kraftfullt Messias gudom. Ordagrant står: ”*Hans ursprung (utgående) är från före, från evighetens dagar.*” Det hebreiska ordet *qdm* har grundbetydelsen ”före” och som verb ”gå före, vara före”. Men vad innebär ”från före” (*miqqädäm*)? Före vad då? Låt oss se hur några översättningar tolkar detta: SFB översätter ”före tiden”, den tidiga grekiska översättningen (LXX) ”från begynnelsen”, likaså den latinska översättningen Vulgata, Luther likaså ”från begynnelsen”, Kungl. Bibelkommissionen av år 1878 ”ifrån fordom”, KB 1917 ”tillhör förgångna åldrar”, Bibel 2000 ”från forntiden”, No. 2011 ”fra gammel tid”. Men ”från fordom, från forntiden, från förgångna åldrar” säger här för lite.

Man bör ge akt på sammanhanget vid översättningen. Om sammanhanget handlar om *ett tidigt skede i historien* kan översättningen bli ”från tidig tid” eller ”från forntiden”. Är det fråga om *en geografisk beskrivning* betyder ”från före” ”från öster”, dvs. från det håll där solen först visar sig. Men här i vers 2 handlar det om *Messias ursprung*. Parallellt med orden ”från före” står ”från evighetens dagar”. Dessutom har Mika 5:2 stora likheter med Messiasprofetian i Ords. 8:22-23. Där tar Messias själv till orda (den sanna Visheten): ”*Av evighet är jag insatt, från begynnelsen, innan jorden fanns.*” Därför träffar LXX och Vulgata rätt när de översätter Mika 5:2b: ”*Hans ursprung är av begynnelsen, från evighetens dagar.*” Vill man hålla sig nära grundtextens ord *qädäm* ”före”, bör översättningen bli: ”Hans ursprung är före tiden (före allt skapat), från evighetens dagar.” Paulus tycks ha Mika 5:2 och Ords. 8:22f i åtanke när han skriver om Kristus: ”*Han är till före allt*” (Kol. 1:17).

Den verkliga frälsningen kommer först ”då hon som ska föda har fött” (vers 3). Här anknyter Mika till Jesaja som profeterat om att en viss jungfru ska föda den utlovade Frälsaren (Jes. 7:14). Fram till dess ska Herren lämna sitt folk i fienders händer som en följd av avfallet från honom. Han lovar ingen jordisk frid. Pga. avfallet från Gud är den här världen lämnad i den ondes våld (1 Joh. 5:19). Daniel som profeterar om Messias ankomst och försoningsgärning i Dan. 9:24-27 betonar: ”Intill änden ska det råda krig. Förödelse är fast besluten” (9:26b). Jesu ankomst betydde inte någon befrielse från romersk ockupation och ett yttre, jordiskt fridsrike. ”Mitt rike är inte av den här världen” hade Jesus påmint sina lärjungar om. Hans befrielse är större än en jordisk befrielse, ”en evig återlösning” (Hebr. 9:12). Den innebär evigt liv. Tack vare syndernas förlåtelse och en öppen väg tillbaka till Gud till följd av Messias ställföreträdande gottgörelse ”ska resten av hans bröder få vända tillbaka tillsammans med Israels barn” (vers 3). Här säger Mika detsamma som Jesaja: ”En kvarleva ska vända om, en kvarleva av Jakob, till Gud den Mäktige” (Jes. 10:21, jfr 6:13).

Bara genom Messias herdetjänst kan Guds folk bo i trygghet, ”*för han ska nu* (det står ordagrant ”nu”, dvs. när han har fullbordat den sanna befrielsen från synd, död och djävul) *vara stor ända till jordens ändor*” (vers 4). Jfr Sak. 9:10: ”Hans herravälde ska nå från hav till hav, och från floden ända till Jordens ändor.” Mika avslutar sin Messiasprofetia kort och koncist med orden: ”*Och hans ska vara frid*” (vers 5a). Ingenting mindre och aldrig något annat än ”frid”. Jesaja säger om Messias: Hans herradöme betyder ”*frid utan slut*” (9:7) och Paulus stryker under: ”*Han är vår frid*” (Ef. 2:14).

SE

Bibeln – myt eller sanning?

Den nyligen utkomna boken ”Bibeln – myt eller sanning?” (XP Media, nov. 2014, 252 sidor) innehåller en rad lärorika artiklar om Bibeln och dess trovärdighet. Här följer några utdrag ur den första artikeln (”Bibelns gudstro och verklighetssyn”, s. 9-91, skriven av red.).

Bibelns syn eller en ateistisk vetenskapssyn

För bibeltolkare som verkligen vill förstå *vad bibeltexterna säger* borde det vara självklart att inte bortse från den gudstro och historiesyn som Bibeln ger uttryck åt och påstår vara sanningen. Det är ju inte vad otroende människor tror som ska läggas till grund för tolkningen. När bibeltexterna talar om Guds ingripande i vår verklighet som *verkliga, historiska händelser inför ögonen på en rad människor*, får inte ögonvittnenas vittnesbörd automatiskt betraktas som osanna, eftersom det som sägs ha ägt rum inte kan ske enligt en ateistisk vetenskapssyn.

Tron att Gud är en levande verklighet, hela världens skapare och historiens herre, är den självklara övertygelsen bakom varje bibeltext. Bortser man från detta vid tolkningen av bibeltexten och försöker tolka dess uppgifter om vad som har ägt rum eller ska äga rum oberoende av om Gud finns eller inte, blir tolkningen med nödvändighet en omtolkning av vad som enligt Bibeln är fakta.

Förnekelsen av Gud som en levande verklighet går hand i hand med en förnekelse av otrons katastrofala roll i mänsklighetens historia. *Ateismen är en förblindande makt*, hävdar Bibeln. Genom att förneka Skaparen och handla i strid med hans vilja har människan *förblindats av sina falska föreställningar* (Rom. 1:21). Människans historia med ständig revolt mot den ende sanne Guden och hans goda vilja vittnar om syndens makt att bedra: *De bytte ut Guds sanning mot lögnen och tog sig för att dyrka och tjäna det skapade i stället för Skaparen* (Rom. 1:25). Avfallet från ”Guds sanning” har lett till att tilliten till Skaparen av himmel och

jord ersatts av tillit till mänskliga tankar och människogjorda avgudar av olika slag. Här är det fråga om en verklig övertro på människan och den vetenskap som bara räknar med inomvärldsliga orsaker. Ateistens tro att skapelsen har skapat sig själv är ett uttryck för just det Paulus talar om, nämligen en dyrkan av det skapade i stället för Skaparen. Inför skapel-sens under, som det är svårt att komma ifrån också för en ateist, kan han därför säga: ”Se, vilka förunderliga ting *naturen* kan skapa”, inte: ”Se, vilken förunderlig Skapare vi har.”

Den särskilda uppenbarelsen

Gud har inte bara uppenbarat sin storhet och makt genom vad han skapat (= den *allmänna* uppenbarelsen), utan också genom sina ingripanden i ord och handling i Israels historia, bevittnade av en rad ögonvittnen (= den *särskilda* uppenbarelsen). Detta går som en röd tråd genom hela Bibeln och Bibeln är noga med att understryka att det finns ögonvittnen till de flesta av dessa händelser. ”Har något folk hört Guds röst tala ur elden, *så som du har hört*, och överlevt? Eller har någon gud försökt att gå och ta ett folk åt sig ur ett annat folk, genom prövningar, tecken och under, genom krig, genom stark hand och uträckt arm och genom stora och fruktansvärda gärningar, allt detta som HERREN er Gud har gjort med er i Egypten *inför dina ögon. Du har själv fått se det, för att du skulle veta att HERREN är Gud: Det finns ingen annan än han*” (5 Mos. 4:33-35). ”Mose kallade samman hela Israel och sade till dem: Ni har sett allt vad HERREN har gjort *inför era ögon* i Egyptens land med farao och alla hans tjänare och hela hans land, de stora prövningar som du *med egna ögon har sett*, de stora tecknen och undren” (5 Mos. 29:2-3).

Som särskilda registratorer och förmedlare av Guds ord och av vad som ägt rum genom Guds uppenbarelse i Israels historia utsågs Mose och profeterna före Kristi födelse och apostlarna i samband med Jesu gärningar. Apostlarna utsågs att bevittna uppfyllelsen av Guds löften i Moses och profeternas skrifter. Att profetiorna i Gamla testamentets skrifter är sanna bevisas av att de går i uppfyllelse: *När profeten talar i HERRENS namn och det han säger inte sker och inte går i uppfyllelse, då är detta något som HERREN inte har talat* (5 Mos. 18:22). Gång på gång betonas i Matteusevangeliet att Jesu ord och gärningar är uppfyllelsen av vad HERREN redan hade sagt genom någon av sina profeter (se Matt. 1:22; 2:15, 23; 4:14; 8:17; 21:4). När en lärjunge med svärd ville hjälpa

Jesus så att han inte greps, sa Jesus: *Menar du att jag inte kan be min Far att han nu sänder till min tjänst mer än tolv legioner änglar? Men hur skulle då Skrifterna uppfyllas, som säger att detta måste ske?* (Matt. 26:53-54). *Allt detta har skett för att profeternas skrifter skulle uppfyllas* (Matt. 26:56). *Sedan Gud i forna tider många gånger och på många sätt hade talat till fäderna genom profeterna, har han nu i den sista tiden talat till oss genom sin Son* (Hebr. 1:1f).

Historisk sanning

Bibelns Jesus som ett med Fadern och den särskilda uppenbarelsen som historisk sanning kan inte den vetenskap som bara räknar med inomvärldsliga faktorer acceptera. Gudomlig uppenbarelse som verklig och historisk sanning ryms inte inom denna vetenskap. I stället betraktar man den bibliska uppenbarelsens vittnesbörd som myter, som människors tvivelaktiga spekulationer och trosföreställningar. Bibelns gudstro och verklighetssyn döms på förhand som falsk. Petrus bemöter denna otro: *Det var inga utstuderade myter vi följde när vi förkunnade vår Herre Jesu Kristi makt och ankomst för er, utan vi var ögonvittnen till hans majestät* (2 Petr. 1:16). Johannes skriver: *Det som var från begynnelsen - det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och rört med våra händer, om detta talar vi: Livets Ord* (1 Joh. 1:1). Jesus säger till den romerske landshövdingen Pilatus: *Jag är född och har kommit till världen för att vittna om sanningen. Alla som är av sanningen lyssnar till min röst* (Joh. 18:37). Till de judar som kommit till tro på honom sa han: *Om ni förblir i mitt ord är ni verkligen mina lärjungar. Ni ska förstå sanningen, och sanningen ska göra er fria* (Joh. 8:31-32).

Universitetsteologin och kristna samfund

Hur ska då kristna som är angelägna om att Bibelns teologi inte förvanskas ställa sig till universitetsteologin? Det borde vara uppenbart att Bibelns gudstro och historiesyn är oförenlig med en ateistisk vetenskapsyn. Därför är det tragiskt och svårt att förstå att många som bekänner sig som troende och vill vara goda kristna ändå anser att en kompromiss med universitetsteologin är nödvändig och rent av till gagn för den kristna kyrkan. Numera är det ganska vanligt att många samfunds präst- och pastorsutbildningar använder sig av universitetsteologins tolkning-

ar, också när dessa bygger på den historisk-kritiska metodens förutsättningar. För att kunna godkännas som en akademisk utbildningsanstalt måste den historisk-kritiska bibelforskningen accepteras.

De som upptäcker den stora skillnaden mellan en sann verklighetsbeskrivning enligt biblisk tro och enligt ateistisk vetenskapssyn är av lätt förståeliga skäl djupt bekymrade över utvecklingen när det gäller många kyrkors präst- och pastorsutbildningar.

Konstruktion med mytiska inslag eller verklighet?

Enligt de flesta bibelkritiker är Mose ledning av Israels stammar ut ur trälldomen i Egypten, genom Röda havet och under den 40 år långa ökenvandringen en konstruktion med mytiska inslag. Likaså fränkänns Mose den sammanfattande redogörelse i Femte Mosebok för Guds väldiga gärningar och folkets otro, det stora tal som Mose höll till Israels barn på andra sidan Jordan strax före sin död ca 1406 f. Kr.

Enligt Bibeln är det helt avgörande att de stora tecken och under som Mose och folket fick se med sina egna ögon var verkliga händelser, lika verkliga som de tecken och under som Kristus gör, uppfyllaren av profeternas frälsningslöften. De är säkra bevis för att HERREN är en levande verklighet, "gudarnas Gud och herrarnas Herre, den Gud som är stor och väldig och inger fruktan" (5 Mos. 10:17). "Han är din berömmelse, han är din Gud, med dig har han gjort de stora gärningar som inger fruktan och som du med egna ögon har sett" (5 Mos. 10:21).

Det som bibelkritiker vill få oss att tvivla på som historisk verklighet och förpassar till mytens och sagans område hänvisar Bibeln ständigt till som bevis för att HERREN är en levande verklighet: "*Besinna hans storhet, hans starka hand och uträckta arm, de tecken och gärningar som han gjorde i Egypten med farao, kungen i Egypten, och med hela hans land, och vad han gjorde med egyptiernas här, med deras hästar och vagnar, hur han lät Röda havets vatten strömma över dem när de förföljde er, och hur HERREN då förgjorde dem så att de nu inte mer är till. Och tänk på vad han gjorde med er i öknen, ända till dess ni kom hit, vad han gjorde med Datan och Abiram, söner till Eliab, Rubens son, när jorden öppnade sitt gap och mitt i Israel slukade dem med deras familjer, deras tält och allt levande som följde dem. Ni har med egna ögon sett alla de stora gärningar som HERREN har gjort*" (5 Mos. 11:2-7).

Guds väldiga gärningar inför ögonvittnen, inte osanningar, skapar

och stärker tron på den ende sanne Guden som en levande verklighet. När israeliterna inte längre besinnar vad HERREN har gjort och gör för dem utan glömmar hans oförtjänta godhet och väldiga gärningar får det katastrofala följder. Då vänder de den ende sanne Guden ryggen i otro och det leder till förbannelse: ”Se, jag förelägger er i dag välsignelse och förbannelse: välsignelse om ni lyssnar till HERRENS, er Guds, bud som jag i dag ger er, och förbannelse om ni inte lyssnar till HERRENS, er Guds, bud” (5 Mos. 11:27f).

Lögner om väldiga gärningar som aldrig har ägt rum, konstruerade sagor med mytiska inslag, skapar ingen tro på den ende sanne Guden. Helt avgörande i Mose tal är att de gärningar han påminner Israels barn om verkligen inträffat. Bibelkritikens teorier om att Moseböckerna innehåller konstruerade sagor med mytiska inslag och att Mose tal och ledarroll inte är historisk sanning är ett dödligt hot mot biblisk tro och all sann kristendom. Hur kristna kyrkor kan kompromissa med en sådan otro och förvanskning av ögonvittnens vittnesbörd är en gåta.

SE

Romarbrevet – del VIII

av Egil Edvardsen

Rättfärdiggörelsens frukter i det kristna livet – helgelsen (kap. 6-8)

I kapitel 6 inleder Paulus ett nytt ämne. Innan vi går in på det kan det vara nyttigt att kort beröra vad Romarbrevet har lärt oss hittills.

I Rom. 5:12-21 understryker Paulus två grundläggande punkter i den kristna tron. Dessa huvudpunkter har han undervisat mycket tydligt om i de fem första kapitlen. Det som Adam gjorde ledde till synd och död för hela mänskligheten. Men liksom det Adam gjorde fick konsekvenser för alla, så har också det Kristus gjorde fått konsekvenser för alla.

- 1:18-3:20: Både hedningar och judar har syndat och har av naturen ingen del i Guds rättfärdighet (jfr 3:2).
 - 1:18-32: *Hedningarna* saknar rättfärdighet pga. sin grova omoral – de har ingen ursäkt eftersom de förnekar den kunskap om Gud som de har av naturen.
 - 2:1-16: *Moralisterna* saknar rättfärdighet pga. sin egenrättfärdighet – de dömer andra men gör samma sak själva.
 - 2:17-29: *Judarna* saknar rättfärdighet pga. sin dubbelmoral – de skryter över att ha lagen men håller den inte själva.
 - 3:1-20: Slutsats: ”Ingen rättfärdig finns, inte en enda” (3:10).
- 3:21-5:11: Kristus har genom sitt liv och sin död vunnit rättfärdighet för hela den syndiga världen. För Kristi skull finns det nu en fullkomlig rättfärdighet från Gud för alla människor att tas emot i tro utan gärningar.

Paulus har hittills tydligt och klart undervisat om att frälsningen är av nåd allena, genom tron allena utan lagens gärningar, och för Kristi skull allena. Men i den människa som har blivit ett Guds barn genom tron och blivit iklädd den fullkomliga rättfärdigheten som Kristus har vunnit sker det en förändring. Denna förändring består i att den troende

önskar leva ett liv som är i överensstämmelse med Guds vilja. Det är detta nya liv i tro som står i centrum för Paulus undervisning i kap. 6-8.

- I 3:21-5:21 undervisar Paulus om rättfärdiggörelsen – hur en människa blir rättfärdig inför Gud.
- I 6:1-8:39 undervisar Paulus om helgelsen – hur den rättfärdiggjorda människan lever inför Gud och sin nästa.
- I 3:21-5:21 undervisar Paulus om *tron*.
- I 6:1-8:39 undervisar Paulus om *trons frukter*.

Medan rättfärdiggörelsen talar om hur en människa kommer till tro, talar helgelsen om hur en troende människa lever. Men det finns en viktig likhet mellan rättfärdiggörelsen och helgelsen. Den mäktiga kraft som gav oss nytt liv och den kraft som driver oss att leva det nya livet är samma kraft, nämligen evangeliet (1:16).

Kristi död och uppståndelse frigör oss från vårt gamla liv i olydnad mot Gud och ger oss kraft att leva det nya livet i lydnad mot honom (6:5). Denna nya frihet behandlar Paulus i kap. 6-8:

- Kap. 6: Frihet från syndens makt.
- Kap. 7: Frihet från lagens fördömlse.
- Kap. 8: Frihet från dödsfruktan.

Kapitel 6 – frihet från syndens makt

Förenade med Kristus i dopet – vers 1-11

I 5:20 sa Paulus att ”lagen kom in för att fallet skulle bli större”. Vi har nämnt att det betyder att lagen ökar syndanöden. ”Vad som ges genom lagen är insikt om synd” (3:20). Samtidigt säger Paulus att ”där synden blev större, där överflödade nåden ännu mer” (5:20). Förnuftet vill av detta dra den slutsatsen: då är det bara att fortsätta att synda, så att nåden kan få uppenbara sin stora rikedom. Eller som Paulus frågar: *Vad ska vi då säga? Ska vi bli kvar i synden så att nåden blir större?* (6:1). En sådan slutsats är falsk, och Paulus avvisar den omedelbart: *Verkligen inte!* (vers 2). Och han ställer en motfråga: *Vi som har dött bort från synden, hur skulle vi kunna fortsätta leva i den?*

Hur har en kristen dött bort från synden? Paulus förklarar detta i

vers 3: *Eller vet ni inte att alla vi som är döpta till Kristus Jesus är döpta till hans död?* Lägga märke till hur Paulus uttrycker sig: "Eller vet ni inte?" säger han. Alla borde känna till läran om det kristna dopet. Det är som ville han säga: "Ni vet ju att ni som är döpta, ni är döpta till Kristi död."

Men vad menas med att vara "döpt till Kristi död"? Någon menar att det ska förstås bildligt. Vers 4-6 tolkar ju dopshandlingen symboliskt. Men detta ska likväl inte bara förstås bildligt och betyda att vårt dop innebär en förpliktelse från vår sida att försöka dö bort från synden. En sådan förpliktelse följer helt visst med dopet som vi ska se i vers 12-23. Men det aposteln vill understryka här är att alla vi som har blivit döpta till Kristus verkligen *är* döda i förhållande till synden. Han säger ju i vers 2: "Vi som har dött bort från synden ..."

Poängen i Paulus framställning i dessa verser är att dopet för oss i gemenskap med Kristus och därigenom blir allt det som är hans samtidigt vårt. Allt det som Kristus är och har som vår Frälsare har vi del i. Han säger i vers 4: *Vi är begravda med honom genom dopet till döden för att leva det nya livet, liksom Kristus är uppväckt från de döda genom Faderns härlighet.* I grundtexten finns ett "alltså" (grek. *oun*) som markerar konsekvens eller följd. Två följder har dopet fått för oss: 1) Vi har genom dopet blivit begravda med Kristus, och 2) vi har blivit uppväckta till ett nytt liv liksom han är uppväckt från de döda. Paulus upprepar denna sanning i vers 5 med lite andra ord: *För om vi är förenade med honom i en död som hans, ska vi också vara det i en uppståndelse som hans.* Hela sex gånger upprepar Paulus i vers 4-8 uttrycket "med honom" eller "med Kristus". Därmed understryker han den innerliga förening som skapas i dopet.

Två obegripligt stora ting har alltså skett med oss som är döpta till Kristus: 1) Vi är döda med honom, och 2) vi har uppstått med honom. Vi är döda från synden och vi har uppstått till ett nytt liv. Men hur kan dopet verka så stora ting? Luther svarar i Den lilla katekesen:

Det är inte vattnet som åstadkommer det, utan Guds ord som är med och i vattnet och tron som litar på Ordet som är förenat med vattnet. För utan Guds ord är vattnet bara vanligt vatten, men med Guds ord är det ett dop, dvs. ett nåderikt livets vatten och ett bad till nya födelse i den helige Ande. Paulus säger till Titus i det tredje kapitlet: "Gud frälste oss på grund av sin barmhärtighet, genom ett bad till ny födelse och förnyelse i den helige Ande, som han rikligt utgöt över oss genom Jesus Kristus, vår Frälsare. Detta skedde för att vi skulle stå rättfärdiga genom

hans nåd och, som vårt hopp är, bli arvingar till det eviga livet.” Detta är ett ord att lita på.

I vers 5 betonar Paulus att vi i dopet dog med Kristus. I vers 6 utvecklar han detta vidare. Här förklarar han *vad* som dött i oss och *hur* detta dött. *Vi vet att vår gamla människa har blivit korsfäst med Kristus, för att syndens kropp ska berövas sin makt så att vi inte längre är slavar under synden.*

”Vår gamla människa” dog genom att den blev ”korsfäst” med Kristus. ”Vår gamla människa” är ett uttryck för den i synd fallna människan. Alltifrån födelsen har vi en syndig natur som vi har ärvt av våra biologiska föräldrar. Det typiska för denna natur som vi har ärvt är att den inte vill göra det som Gud vill. I 7:18ff beskriver Paulus denna gamla, syndiga natur som han finner hos sig själv och säger att det inte bor något gott i den. Även om han enligt sin nya människa – dvs. den troende, pånyttfödda människan – gärna vill göra det Gud vill, gör han likväl det Gud inte vill, och orsaken till detta är synden eller den gamla människan som bor i honom.

Den gamla människan är alltså en upprorisk, trotsig och ovillig natur som hela tiden står emot Guds vilja. I det gamla Romarriket blev upprorsmän och trotsiga förbrytare avrättade genom korsfästelse. Paulus brukar denna bild med en korsfästelse för att beskriva hur vår upproriska natur måste dräpas (jfr Gal. 6:14). Verbet ”korsfästa” står i passiv form (”blivit korsfästa”). Det påminner oss om att det är Gud som är den handlande parten och som utförde denna ”korsfästelse” i vårt dop.

Någon har menat att det är själva kroppen i den fallna människan som det är något galet med. Men människans problem är inte först och främst kroppen utan det syndiga begäret som är ett själsligt/andligt fenomen. Synden kommer från det fallna hjärtat (Matt. 15:19). Synden är ett andligt ont. Det är synden som har besmittat kroppen så att den blivit en syndig kropp. I skapelsen var kroppen fullkomlig och ren, men pga. synden kom den under förbannelsen liksom allt annat skapat.¹

Paulus säger att vi inte längre ska vara ”slavar under synden”. Vad är typiskt för en slav? En slav är inte sin egen herre utan har en herre över sig som han måste tjäna i allt. Den som är slav under synden har synden som sin herre. I Ef. 2:1-3 skriver Paulus om de troende: ”Också er har

1 Läs mer om förhållandet mellan arvsynden och människans natur eller väsen i Konkordieför-meln, Sol. Decl. I, 52-62 (*Sv. Kyrkans bekännelseskriterier*, 1957, s. 556-558).

Gud gjort levande, ni som var döda genom era överträdelser och synder. Tidigare levde ni i dem på den här världens sätt och följde härskaren över luftens välde, den ande som nu är verksam i olydnadens barn... Vi följde våra köttsliga begär och gjorde vad köttet och tankarna ville." (Läs också Kol. 3:5-9!) I stället för att synden ska härska i våra kroppar ska de vara "ett tempel för den helige Ande" (1 Kor. 6:19).

I Rom. 6:6 talar därför inte Paulus om att det är den fysiska kroppen som ska korsfästas och berövas sin makt utan synden som bor och härskar i kroppen. I vers 7 anger Paulus den logiska grunden för detta: *Den som är död är förklarad fri från synden.* Det som är korsfäst är dött. Och det som är dött har synden inte längre någon makt över. Alla som är döpta är döda med Kristus (jfr vers 3-4). Synden har därför ingen makt över oss.

Har vi nu dött med Kristus, tror vi att vi också ska leva med honom (vers 8). Kristus dog för synden. Han har betalat för synden och syndaren har förklarats rättfärdig. Eftersom synden på detta sätt är besegrad, är också syndens lön som är döden berövad sin makt (jfr 1 Kor. 15:55f: "Du död, var är din seger? Du död, var är din udd?"). Döden har inte längre någon makt över oss.

I vers 9 säger Paulus vad som blev följden av Kristi uppståndelse från de döda: *Vi vet att Kristus är uppväckt från de döda och aldrig mer dör. Döden har ingen makt över honom längre.* Efter sin uppståndelse är Kristus färdig med döden för alltid. Döden har förlorat sin makt över honom. Och eftersom vi i dopet har dött och uppstått med Kristus (vers 3-4), gäller detsamma för oss. Inte heller vi dör mer, och döden har inte längre någon makt över oss. Paulus skriver till Timoteus: "Detta är ett ord att lita på. Har vi dött med honom, ska vi också leva med honom" (2 Tim. 2:11).

I vers 10 upprepar Paulus det han tidigare har sagt om den allmänna försoning som Kristus fullbordat genom sin död: *Hans död var en död från synden en gång för alla.* "En gång för alla" betyder att Kristi död inte ska upprepas. Den har skett en gång och den var fullkomlig. Det betyder att all synd har sonats genom Kristi död.

Men hans liv är ett liv för Gud, säger Paulus vidare om Kristus (vers 10). Ja, den som döden inte längre har någon makt över lever för Gud.

Vers 11 vänder tillbaka till utgångspunkten i vers 2. Där ställde Paulus frågan: "Vi som har dött bort från synden, hur skulle vi kunna fort-

sätta leva i den?” Och svaret är här: *Så ska också ni se på er själva: ni är döda från synden och lever för Gud i Kristus Jesus.*

Det är viktigt att lägga märke till ordningsföljden hos Paulus i Rom. 6: 1) Kristus har gått före. Han dog och uppstod till nytt liv. 2) De kristna har förenats med Kristus i dopet. Därmed dog de och har uppstått till ett nytt liv. De lever det nya livet för Gud.

Det är till stor tröst när Paulus i vers 11 skriver ”se på er själva”: ”ni är döda från synden och lever för Gud i Kristus Jesus”. Om vi ser på vår synd och vårt ofullkomliga liv, är det lätt att vi tänker tvärtom, nämligen att vi lever för synden och är döda för Gud. Men så ska vi inte tänka, säger Paulus. Genom dopet är vi förenade med Kristus, och eftersom vi är förenade med honom, är vi också förenade med hans död och uppståndelse. Vi ska därför anse oss som döda för synden och som levande för Gud.

Samtidigt är detta också en förmaning till oss. För när vi verkligen blivit förenade med Kristus ska vi inte längre fortsätta att leva för synden, utan vi ska leva för Gud. Därmed är vi inne på det som är temat för nästa avsnitt i Rom. 6, nämligen det kristna livet i tjänst för Gud. Det livet består inte i att leva för synden utan att leva för Gud.

(forts.)

Jesajas rika undervisning

En profetbok på hela 66 kapitel är inte så lätt att få grepp om som en sammanhängande enhet. Den nyligen utkomna bibelkommentaren "Jesajas bokrulle" vill underlätta för bibelläsaren att ta till sig Jesajas rika undervisning i sin helhet. När man ser hur de olika avsnitten förhåller sig till varandra och hur de är förankrade i historien, blir det lättare att förstå budskapetets fulla innebörd och sammanhang. Här några glimtar av Jesajabokens rika innehåll.

Israels oerhörda avfall (1:2-9)

Behöver folket verkligen räddas? Jesaja vill med sitt inledningskapitel visa hur stort behovet är av en frälsning som bara Herren kan åstadkomma. Gudsfolkets avfall har gått ofattbart långt. *En oxé känner sin ägare, en åsna sin herres krubba, men Israel känner inget, mitt folk förstår ingenting* (v. 3). I sitt andliga oförstånd uppför de sig värre än djuren. Likt "vanartiga barn" föraktar de "Israels Helige" som har fött upp och fostrat dem (v. 4). Den svåra förödelse som nu drabbat landet pga. deras trolöshet skildras under bilden av en svårt misshandlad man (v. 5-6). Invasionen genom den assyriska världsmaktens arméer innebar en våldsam plundring med ödeläggelse, deportationer och fångenskap som följd (v. 7-8). Ändå besinnar sig inte det stora flertalet av folket och vänder om till Herren. Det är bara tack vare Herrens godhet som de inte helt gått under likt Sodom och Gomorra (v. 9).

Guds slutliga dom och hans eviga härlighetsrike (24:1-23)

Detta kapitel inleder ett avsnitt i Jesajaboken (kap. 24- 27) som riktar våra blickar mot tidens slut och den slutliga domen över världen. I föregående kapitel (kap. 13-23) handlade det om domen över olika fientliga hednafolk runt om Jerusalem och Juda. Dessa domar var en påminnelse om och en slags introduktion till den slutliga domen vid tidens slut över den här världen. Nu öppnar Herren dörren till evigheten och låter oss se långt in i framtiden. Dessa kapitel (24-27) ger rik tröst och hopp, en lämplig avslutning på föregående avsnitt (kap. 13-23).

Med ordet "Se!" inleder Jesaja detta avsnitt. Lyssnarna till profetens

ord får *se in i framtiden* och den slutliga katastrofen för den här världen på dess sista dag, domedagen. Världen som vi känner den ska få ett slut. Herren ska döma de otroende och sända dem bort från sin gemenskap. Men hans eget folk, de troende, ska han ta till sig för att de ska leva med honom för evigt i *härlighet*. Det sista ordet i kapitel 24 är just ”härlighet” (v. 23). Månen och solen, som många hednafolk dyrkar som gudar, ska då skämmas och Herren Sebaot ensam vara kung (v. 23). Jämför med vad Johannes såg i sin syn på ön Patmos: ”Staden (det nya Jerusalem) behöver inte ljus från sol eller måne, för Guds härlighet lyser upp den, och dess ljus är Lammet” (Upp. 21:23).

Jesus påminde sina lärjungar vid slutet av sin frälsningsgärning här på jorden att krig och katastrofer måste komma före världens sista dag: ”Ni kommer att höra stridslarm och rykten om krig. Se då till att ni inte blir skrämnda. För detta måste hända, men därmed har slutet ännu inte kommit” (Matt. 24:6).

Herrens festmåltid (25:6-8)

Jesaja är en mästare när det gäller att använda bilder och snabbt skifta fokus från dom till frälsning, från död till liv, från lidande till salighet, från regnstorm och ökenhetta till den underbaraste festmåltid: *HERREN Sebaot ska på detta berg* (dvs. i Sion) *göra en festmåltid för alla folk*, en frälsning och lycka utan motstycke (v. 6). Gemenskapen med Gud liknas vid den mest utsökta festmåltid. Denna gemenskap grundar sig uteslutande på Herrens gärningar. Det är Herren som skapar festmåltiden (v. 6), avlägsnar slöjan (v. 7), uppslukar döden (v. 8) och torkar bort tårarna (v. 8).

Sions berg står för ”den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem” (Hebr. 12:22). Det är ingen förgänglig stad, byggd av människor. Den är byggd av Herren, den är himmelsk och den kommer ner till oss från himlen (Upp. 21:10). ”Gud håller den vid makt till evig tid”, skriver Koras söner (Ps. 48:9). Där finns ingen synd och därmed ingen plåga och ingen död. Vid sorg och död ikläder sig människor sorgeslöjor. Men ”på detta berg”, i Herrens stad, är all sorg och plåga borta. Herren ska *göra om intet den slöja som beslöjar alla folk, det täckelse som täcker alla folkslag* (v. 7). *Han ska för alltid uppsluka döden. Herren HERREN ska torka bort tårarna från alla ansikten* (v. 8). ”Döden är uppslukad och segern vunnen”, citerar Paulus jublande (1 Kor. 15:54). ”Döden ska inte finnas mer och ingen sorg och ingen gråt och ingen plåga”, skriver Johannes (Upp. 21:4). För Herrens folk är nu vanärens och smälekens tid förbi.

De troendes glädjefyllda gemenskap med Herrens kan inte liknas vid vilken festmåltid som helst. Här är det fråga om *en festmåltid med utsökta rätter och gamla viner, ja, med bästa vin, väl klarat* (v. 6). Vinet är glädjens dryck (Ps. 104:15), och precis som Jesus förvandlade vatten till det allra bästa vin vid bröllopet i Kana (Joh. 2:10), så är det här fråga om ett vin av allra yppersta kvalitet.

Herrens sanne tjänare (42:1-9)

Många bibeltolkare isolerar kap. 42 från det föregående och menar att de s.k. tjänaresångerna (kap. 42:1-9, 49:1-13, 50:4-9 och 52:13-53:12) är inskott i texten och sannolikt en annan författares verk. Men kap. 42 anknyter direkt till det föregående och visar att allt hopp inte är ute för hednafolken som nu följer falska avgudar och vandrar i andligt mörker. Herren själv tar här till orda genom sin profet och hänvisar till *min tjänare, som jag uppehåller, min utvalde, i vilken min själ har sin glädje* (v. 1a).

Vem hänvisar Herren till med orden "Se, min tjänare"? Menar han mot bakgrund av kapitel 41 sitt vredesverktyg Sanherib (41:2-20) eller befriaren Koresh (41:25-29)? Nej, Herrens tjänare här, liksom i de övriga s.k. tjänaresångerna, öppnar blindas ögon och är ett ljus för hednafolken (v. 6). Han får inte kustländerna att bäva och jordens ändar att förskräckas likt Sanherib (41:5). Han är inte bara en befriare för judarna i den babyloniska fångenskapen likt Koresh. Nej, denne tjänare *ska utbreda rätten bland hednafolken* (v. 1) och komma med frälsning till både judar och hedningar. Han är helt annorlunda än jordiska kungar och överbefälhavare: *Han ska inte skrika eller ropa, inte låta sin röst höras på gatorna* (v. 2). Han ska ta sig an de svaga som är nära att gå under: *Ett brutet strå ska han inte krossa, en tynande veke ska han inte släcka* (v. 3). Han är inte svekfull utan trofast. *I trofasthet ska han utbreda rätten* (v. 3c, jfr 53:9b). En sådan Herrens tjänare bävar inte hednafolken för, utan *kustländerna hoppas på hans undervisning* (v. 4b).

Menar Herren sin tjänare Israel? Israel har ju fått Herrens tjänareuppdrag som ett utvalt vittne till Herrens väldiga gärningar? Nej, Israel är inte trofast utan har svikit sitt tjänareuppdrag. Denne tjänare är ingen svikare, ingen blind och döv tjänare. Om Israel däremot säger Herren längre fram i detta kapitel: "Vem är så blind som min tjänare och så döv som min budbärare som jag sänder? Vem är så blind som min förtrogne, så blind som Herrens tjänare? Du har sett mycket men inte tagit vara på det" (42:19f).

Här är det fråga om Herrens sanne tjänare, dvs. Messias, *i vilken min*

själ har sin glädje och som har Guds Ande: *Jag ska låta min Ande komma över honom* (v. 1). Jämför det himmelska vittnesbördet om Jesus: "Denne är min Son, den Älskade, *i honom har jag min glädje*" (Matt. 3:17), och Johannes Döparens vittnesbörd: "*Jag såg Anden komma ner som en duva från himlen och bli kvar över honom*" (Joh. 1:32). Denne sanne tjänare är "Telningen från Ishais avhuggna stam", som Jesaja redan profeterat om i kap. 11: "Över honom ska Herrens Ande vila, Anden med vishet och förstånd, Anden med råd och styrka, Anden med kunskap och fruktan för Herren" (11:1-2).

Endast hos Herren finns syndernas förlåtelse (44:21-23)

Fastän Israel så grovt har avfallit från sin Skapare och Herre, vill HERREN inte överge sitt folk: *Israel, du blir inte bortglömd av mig* (v. 21). Till skillnad från avgudarna kan han hjälpa. Han erbjuder folket den största av alla gåvor, syndernas förlåtelse: *Jag utplånar dina överträdelser som ett moln, dina synder som en sky* (v. 22a). Därför bör Israel vända om till honom, för detta ljuvliga budskap är det enda som kan rädda från evig ofrid och omvända syndare. *Vänd om till mig, för jag friköper dig!* (v. 22b).

Syndernas förlåtelse är en så stor frälsningsgärning att hela universum uppmanas att jubla över den: *Jubla ni himlar, för HERREN har gjort det. Höj glädjerop, ni jordens djup, brist ut i jubel ni berg, du skog med alla dina träd, för HERREN friköper Jakob. Han ska visa sin härlighet i Israel* (v. 23). Jesaja inledde sin bok med att uppmana hela skapelsen att bevittna Israels oerhörda synder och upproriskhet mot HERREN (1:2f). Nu avslutar han här avsnittet 44:1-23 med en uppmaning till hela skapelsen att jubla över Herrens enastående frälsningsgärning, en återlösning som skänker syndernas förlåtelse och evig härlighet som en oförtjänt gåva.

Herrens förutsägelser har framförts öppet och hans ord är tillförlitliga (45:18-25)

Ingen borde betvivla att universums skapare kan förutsäga vad som ska ske. Därför presenterar sig Herren i detta avsnitt som *han som har skapat himlen, han som ensam är Gud, han som har format jorden och gjort den* (v. 18a). Han har inte skapat jorden för att vara en öde plats. Syftet med att Herren har format och gjort jorden är att den ska vara ett beboeligt hem för alla Adams ättlingar. De borde inse vilken god skapare och frälsare de har och att det inte finns någon annan Skapare och Frälsare än Herren.

Han har inte skapat den till att vara öde utan format den till att bebos: Jag är HERREN, och det finns ingen annan (v. 18b).

Förutom den allmänna uppenbarelsen genom skapelsen har Herren "talat" till Israel, och Mose och profeterna har bevarat hans ord. Denna särskilda uppenbarelse har skett öppet inför många vittnen: *I hemlighet har jag inte talat på en mörk plats på jorden (v. 19a)* likt andebesvärjare och spåmän (se 8:19-20). Israel behöver inte famla i ovisshet om vad Herren vill och vad som ska ske. *Jag har inte sagt till Jakobs avkomlingar: Sök mig på en öde plats! Jag är HERREN som talar sanning, det jag förkunnar är att lita på (v. 19b).*

På nytt riktar Herren genom Jesaja en uppmaning till dem som undkommit den fördrivning som ägde rum genom Sanheribs väldiga folkarmé (701 f. Kr.), enligt Sanheribs egna uppgifter 200 150 människor: *Samla er och kom hit, kom närmare alla ni som räddats undan hednafolken! (v. 20a).* Vad vill då Herren framföra vid denna sammankomst? Allra först hur oförståndiga de är som vänder sig till avgudar för att få hjälp! De är ju träbeläten som själva är hjälplösa: *De har inget förstånd, de som bär omkring sina träbeläten och ber till en gud som inte kan frälsa (v. 20b).*

Sedan ger han dem tillfälle att presentera sitt försvar för sin misstro mot Herren efter att ha överlagt med varandra: *Ta till orda, för fram er sak! Ja, rådslå med varandra! (v. 21a).* Följande fråga får de att begrunda: *Vem har sedan lång tid låtit er höra detta och för länge sedan förkunnat det? Har inte jag, HERREN, gjort det? Det finns ingen annan Gud än jag, ingen rättfärdig Gud och Frälsare utom mig (v. 21b).* Det finns inget försvar för folkets misstro mot Herrens förutsägelser. Herren hade tydligt förutsagt den assyriska hemsökelsen och den inträffade. Han håller också sina frälsningslöften, vilket han nyligen visat genom att mirakulöst rädda Jerusalem.

De tydliga vittnesbörden om Herrens ordhållighet och folkets ogrundade misstro kunde ha utmynnat i ett fällande domslut. Men Herren förkunnar *både dom och frälsning*. Lika överraskande som i 1:18 utmynnar konfrontationen med de avfälliga i en nådig inbjudan från Herren, en inbjudan inte bara till det avfälliga Israel utan till alla folk: *Vänd er till mig och bli frälsta, ni jordens alla ändar, för jag är Gud och det finns ingen annan (v. 22).* Besinna medan tid är att bara hos Herren finns den frälsning och rättfärdighet som alla människor behöver.

SE

Den dubbla utgången

Den uppfattningen sprids alltmer att när vi dör går vi alla, oberoende av vårt förhållande till Guds utsände Frälsare, in i ett tillstånd av vila och frid: ”Döden kom som en vän, nu får du vila i frid” kan det sägas om alla som dött, även om dem som vänt ryggen till frälsningens gåva genom Jesus Kristus.

Bibeln talar mycket om sann vila och frid, om evigt liv, ljus och glädje i stället för mörker, död och lidande. Men den talar också om Guds vrede och dom över synden, om att gå förlorad, om ”ett brinnande Gehenna”, helvetet, om en dubbel utgång ur detta livet. Ordparen ”himmel eller helvete”, ”livet eller fördärvet” vill påminna om jordelivets dubbla utgång. Att blunda för detta och avvisa Guds nåd, den sanna lyckan tack vare Kristi frälsningsgärning, är djupt tragiskt. Det vittnar om syndens makt att förblinda och bedra. Det fyller Paulus med djup sorg och tårar: ”Det jag ofta har sagt er, det säger jag nu med tårar: många lever som fiender till Kristi kors. De kommer att sluta i fördärvet” (Fil. 3:18f). Om fördärvet säger Jesus: ”Där ska man gråta och gnissla tänder” (Matt. 8:12). När Jesus strax före sin korsdöd närmade sig Jerusalem med dess avvisande av frälsningens gåva, grät han över den och sa: ”Tänk om du i dag hade förstått, också du, vad som ger dig frid!” (Luk. 19:42).

Jesus säger: ”Gå in genom den trånga porten. Den port är vid och den väg är bred som leder till fördärvet, och det är många som går den. Men den port är trång och den väg är smal som leder till livet, och det är få som finner den” (Matt. 7:13-14). Med ”livet” menas den ljuvliga gemenskapen med Gud, ”det eviga livet”, ”paradiset” (jfr Jesu ord till rövaren på korset), ”platsen vid Abrahams sida”. Med ”fördärvet” menas ”Gehenna” eller ”helvetet”, ”plågans plats”. ”Den som tror Sonen har evigt liv. Den som inte lyder Sonen ska inte se livet, utan Guds vrede blir kvar över honom” (Joh. 3:36). ”Jag säger er sanningen: Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet” (Joh. 5:24).

Jesus understryker den dubbla utgången i berättelsen om den rike mannen och Lasarus (Luk. 16:19-31). Efter döden fördes den fattige La-

sarus av änglarna till ”platsen vid Abrahams sida”. Men den rike mannen kom efter döden till den helvetiska pinan där han plågades av elden och den svåra törsten. Den rike mannen vill att hans fem bröder som ännu lever ska varnas ”så att inte de också kommer hit till plågans plats”. Men bara Guds ord i Skriften kan föra dem till tro: ”Lyssnar de inte till Mose och profeterna, så låter de sig inte övertygas ens om någon uppstår från de döda.”

När den dubbla utgången förnekas blir frälsningen genom Jesus Kristus mindre viktig, ja helt onödig. Det finns ju ingen evig olycka att frälsas från! Evighetsperspektivet ersätts med ett inomvärldsligt perspektiv. Det märks tydligt i många kyrkans förkunnelse och i radions s.k. ”andakter”. Ofta predikas oklart eller inte alls om Jesu frälsningsgärning som det stora glädjeämnet, vårt enda hopp, vår enda tröst och trygghet inför lidande, sjukdom och död. Det rena evangeliet om nåden i Kristus och vårt himmelska mål som en oförtjänt gåva har förlorat sin centrala plats och ersätts av predikningar om inomvärldsliga relationer och mänskliga insatser för bättre miljö och klimat.

”Gud vill att alla människor ska bli frälsta och komma till insikt om sanningen” (1 Tim. 2:4). ”*Skulle jag finna någon glädje i den ogudaktiges död?* säger Herren HERREN. Nej, jag vill att han vänder om från sin väg och får leva” (Hes. 18:23). ”Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom *inte ska gå förlorad utan ha evigt liv*” (Joh. 3:16). Det som skiljer oss från det eviga livet i Guds heliga, fullkomligt goda gemenskap, vår synd och skuld, har Kristus ställföreträdande gottgjort för. Han har med sitt liv betalat för alla våra skulder och uppfyllt Guds lags alla krav på rättfärdighet för vår räkning. Det enda som nu fördömer oss är otron, förkastandet av vad Kristus gjort för oss. För det innebär att vi själva måste betala våra skulder och med egna gärningar göra oss rättfärdiga och rena från all synd, något som är omöjligt. ”Den som har gärningar får sin lön, inte av nåd utan som förtjänst. Men den som utan gärningar tror på honom som förklarar den ogudaktige rättfärdig, han får sin tro tillräknad som rättfärdighet. Därför uttalar också David sin saligprisning över den människa som Gud tillräknar rättfärdighet utan gärningar. *Saliga är de som fått sina brott förlätna, sina synder övertäckta. Salig är den som Herren inte tillräknar synd*” (Rom. 4:4-8). De som tagit emot Kristi tillräknade rättfärdighet har sina namn skrivna i ”livets bok” (Upp.21:27).

Kristus har besegrat döden, djävulen och helvetet för vår räkning. Be-

viset för det är hans uppståndelse från de döda efter fullbordad gottgörelse för oss. Därför är Påskdagen de kristnas största högtidsdag: ”Herren är uppstånden! Ja, han är sannerligen uppstånden!” ”Döden är uppslukad i seger. Du död, var är din seger? Du död, var är din udd?” (1 Kor. 15:54f). ”Jubla därför, ni himlar och ni som bor i dem! Men ve dig, du jord och du hav, för djävulen har kommit ner till er i stor vrede, eftersom han vet att hans tid är kort” (Upp. 12:12). Genom synden är den här världen lagd under förgängelsen och ”är i den ondes våld” (1 Joh. 5:19). ”Men vi har vårt medborgarskap i himlen”, skriver Paulus (Fil. 3:20). ”Mitt rike är inte av den här världen”, säger Jesus (Joh. 18:36).

När världshistoriens sista dag kommer, den stora räkenskapsdagen, kommer det att visa sig att all ondska är besegrad och att Gud råder över allt. ”Och när allt blivit lagt under honom, då ska Sonen själv underordna sig den som har lagt allt under honom, så att Gud blir allt i alla” (1 Kor. 15:28). Det finns personer som har tolkat detta sista så att alla människor till sist blir frälsta (den s.k. apokatástasisläran). Det är ett grovt missförstånd. I och med den yttersta domen ska Guds fiender inte mer kunna härja och skada. Segern över allt som skadat och förfört ska slutgiltigt bekräftas: ”Djävulen som hade förlätt dem kastades i sjön av eld och svavel där också vilddjuret och den falske profeten är. Och de ska plågas dag och natt i evigheters evighet... Och döden och helvetet kastades i eldsjön. Detta, det vill säga eldsjön, är den andra döden. Och om någon inte fanns skriven i livets bok kastades han i eldsjön” (Upp. 20:10, 14-15). Människosonen ska vid domen säga till dem som står på hans vänstra sida: ”Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar” (Matt. 25: 41).

Hur kan helvetet kastas i eldsjön precis som djävulen, vilddjuret och den falske profeten? Svar: Helvetet ska få smaka på sin egen medicin. Upp. 20 klargör vad Kristi seger över djävulen innebär. *Allt som är fientligt mot Guds rike* och som försökt kullkasta det får sitt eviga straff i och med den yttersta domen. Till Guds rikets värsta fiender hör djävulen och hans rike, helvetet. ”*Helvetets portar ska inte få makt över den*”, dvs. ”min församling”, lovade Jesus Petrus (Matt. 16:18). Djävulen och helvetet som plågat så många ska själva drabbas av den eviga pinan och kan nu aldrig mer angripa Guds rike. När alla fiender mot Guds goda och härliga rike inte längre kan fortsätta sin verksamhet i och med den yttersta domen, är allt underlagt Gud och ”Gud blir allt i alla” (1 Kor. 15:28).

SE

Om Folkbibeln 2014

(Nya testamentet och Psaltaren)

- *Svenska Folkbibeln är en modern och grundtexttrogen översättning av Bibeln.* Den utgår från den övertygelse som Kristi kyrka har haft i alla tider, att Bibeln är övernaturligt ”utandad av Gud” (2 Tim 3:16) och därför Guds ord (1 Tess 2:13). Folkbibeln har sedan 1996 varit till glädje för hundratusentals bibelläsare, särskilt bland dem som tycker det är viktigt med en tillförlitlig översättning där den inspirerade grundtexten får komma till tals.
- Den reviderade Folkbibeln från 2014 har sökt ta denna strävan ett steg längre. *Många verser har stramats upp till att närmare följa grundtextens ordalydelse.* Stor möda har lagts på att slipa till den svenska språkdräkten med *modernare ordval, ledigare ordföljd och bättre rytm och flyt i språket.*
- I den reviderade versionen har dessutom *noterna utökats betydligt*, som en resurs för läsare som söker djupare förståelse. Fotnoterna ska inte jämföras med den inspirerade bibeltexten. (Detsamma gäller de fetstilta mellanrubrikerna, som är inlagda för hjälp att hitta i texten och inte är tänkta att läsas högt.)

Typer av noter i den reviderade Folkbibeln:

- *Inledningsnoter:* Varje bibelbok inleds med en kortfattad introduktion som specificerar mänsklig författare, vem som var mottagare, var och när boken skrevs, något om dess syfte samt övriga omständigheter kring dess tillkomst. Noterna följer traditionella dateringar och förutsätter de fornkyrkliga uppgifternas allmänna tillförlitlighet.
- *Realianotiser:* För att förstå bibeltexten kan det vara nödvändigt med viss bakgrundskunskap om den dåtida omvärldens förhållanden. Där det varit möjligt anges de antika källorna till sådan information. Dessa inbegriper både romerska som Tacitus och Suetonius och judiska som Josefus, Mishna, Talmud och targumer (arameiska GT-översättningar), samt även fornkyrkliga som Didache och Papias.

- *Biografiska notiser*: Många bibliska personer ägnas en fotnot med hänvisning till viktiga bibelverser där personen förekommer samt eventuell övrig information från fornkyrkans tradition om dennes vidare öden.
- *Profetior*: Centrala gammaltestamentliga förutsägelser om Kristus länkas samman med deras uppfyllelse i Nya testamentet.
- *Bibelsammanhang*: I dessa fotnoter anges övriga samband mellan olika bibelställen som annars endast är kända av mer erfarna läsare, som till exempel när i Apostlagärningarnas skildring Paulus skrev sina olika brev eller vid vilka tillfällen David skrev sina psalmer enligt underrubrikerna.
- *Annan översättning*: Ibland kan grundtextens formuleringar förstås på flera olika sätt. Vi har sökt placera den mest troliga tolkningen i bibeltexten och sedan redovisa andra relevanta alternativ i fotnot. Där en översättningsvariant stöds av Septuaginta, den grekiska GT-översättningen från 200-talet f Kr som citerades flitigt av apostlarna, markeras detta med ”så Septuaginta”.
- *Andra handskrifter*: I några av de många bibelhandskrifter som överlevt till våra dagar finns varianter med alternativa läsningar. Oftast är det en enda snarlik bokstav i grundtexten som ger en annan betydelse, som t ex i Ps 110:3 där de flesta handskrifterna har *haderei* (”skrud”, הדרֵי), medan andra har *harerei* (”berg”, הרֵי). I några fall är en formulering i Septuaginta tydligt baserad på en sådan hebreisk variant, trots att ingen hebreisk handskrift med varianten har överlevt till våra dagar, och detta markeras då i noten med (Septuaginta) utan ordet ”så” (t ex Ps 49:13).

Rent generellt har Folkbibeln översatts från de *äldsta och bästa tillgängliga bibelhandskrifterna*. Gångse grundtextutgåvor har legat till grund, och översättningsvalen har stämts av med ett flertal stora bibeltrogna översättningar på svenskt, engelskt och tyskt språkområde. Översättningen har tagits fram i en anda av bön och kärleksfull vördnad till bibelordet. Den överlämnas till läsaren i förhoppning om att läsningen ska ge vishet, vägledning och ett levande möte med Jesus Kristus, Skriftens Herre.

Frågor och svar

Lydnadskravet – en förutsättning för Guds kärlek?

Fråga: Gud begär att vi ska lyda honom. Betyder det att vi kan skärpa till oss så att vi blir älskade av Gud?

Svar: Gud söker hos oss är en reflektion av hans kärlek och nåd. När han begär att vi ska frukta honom, vandra på hans vägar, älska honom, tjäna honom och hålla hans bud, så vill han att vi på det sättet ska återspegla hans nåd och kärlek. Allt detta tar sin början i vad han har gjort för oss: *vi älskar därför att han först har älskat oss.* Vår kärlek flyter fram ur förnyade hjärtan som en frukt av tron. En yttre lydnad för stadgar och bud utan tro på evangeliet är bara ett skådespel och en hycklares mask.

2 Kor 3:18 hjälper oss att förstå att vårt liv och vår lydnad är en reflektion av Guds nåd och kärlek. Där heter det: *Och alla vi som med obe-slöjat ansikte ser Herrens härlighet som i en spegel, vi förvandlas till en och samma bild, från härlighet till härlighet. Det sker genom Herren, Anden.* Evangeliet liknas här vid en spegel som återspeglar HERRENS härlighet. Evangeliet uppenbarar Guds hemlighet som är Kristus. I evangeliet lär vi känna HERREN sådan han är. Kristus har visat hurdan Gud är. Evangeliet uppenbarar Guds stora frälsningsgärningar. När Anden öppnar våra ögon så att vi ser Herren härlighet i evangeliet så förvandlas vi till en och samma bild, så att vi börjar återspegla Guds nåd och kärlek i våra liv: *vi älskar därför att han först älskat oss.*

Den som tror att det måste finnas någon form av egen rättfärdighet hos den människa som Gud räknar som rättfärdig har inte lärt känna honom. Den som tror att man måste försöka vinna Guds kärlek genom lydnad och offer känner inte Gud. Många tror sig veta hur de ska vinna Guds kärlek, nämligen genom att skärpa till sig. Man föreställer sig att då börjar Gud älska oss därför att vi försöker vara hederliga och göra goda gärningar. Varför älskar Gud oss? Det är svårt att förstå. Det beror

inte på våra kvaliteter utan bara på Guds oförtjanta godhet och kärlek. *Gud är kärlek*, skriver aposteln Johannes. Han har visat och bevisat det i sina frälsningsgärningar genom historien och framför allt i Kristus.

Kom ihåg hur Gud introducerade laggivningen på Sinai: *Jag är HERREN, din Gud, som har fört dig ut ur Egyptens land, ur träldomshuset*. Gud var redan deras nådige Gud när han gav dem buden. Gud gav buden till ett frälst och befriat folk. Det var aldrig meningen att de skulle försöka bli frälsta genom att hålla buden. Det var aldrig meningen att de skulle försöka vinna Guds nåd genom att hålla buden. Nej, de skulle hålla buden för att återspegla Guds kärlek och nåd. Det är en lydnad som framspringer ur förnyade hjärtan som älskar Gud. När vi därför ska förklara buden, så gör vi det med Luthers ord i Lilla katekesen: *Vi ska frukta och älska Gud, så att vi ...* Denna gudsfuktan och kärlek är en frukt av tron på Guds nåd. ”Frukta” i detta sammanhang innefattar tron som är en tillitsfull förtröstan, och har inget med en ångestfylld rädsla att göra. Det är barnets respekt, inte slavens rädsla.

Stefan Hedkvist

Heliga och utvalda

Fråga: Är det bibliskt att kalla kristna för heliga och utvalda? Är det inte ett utslag av storhetsvansinne?

Svar: De troende kallas i Bibeln för ”de heliga” (t.ex. ”Till de heliga i Kollosse”, Kol. 1:2), för de har tillräknats Kristi helighet. De kallas för ”de rättfärdiga” (t.ex. ”De rättfärdigas frälsning kommer från HERREN”, Ps. 37:39), för de tillräknas Herrens rättfärdighet. De kallas för ”de utvalda” (t.ex. ”De utvalda har nått det”, Rom. 11:7), för Gud har utvalt dem uteslutande pga. sin kärlek och Kristi förtjänst.

Det finns en del som försöker förklara varför Gud utvalt dem med att Gud förutsett deras positiva inställning till evangeliet. Dem han har förutsett ska svara ja på kallelsen har han i förväg utvalt. Det är ett utslag av storhetsvansinne att tro att man med sin positiva inställning till kallelsen orsakat utkorelsen och satt hela frälsningshistorien i rullning. Vi kan inte ge skäl för Guds kärlek till oss. Det är ett under att himlens och jordens Herre tänker på oss och tar sig an oss och ger oss motsatsen till vad vi förtjänat. Han ger oss nåd.

I början av Efesierbrevet tar Paulus upp varför Gud utvalt oss, frälst oss genom Kristus och välsignat oss. Orsaken finns inte hos oss. Orsaken är Guds vilja och beslut. Den troende kan inte förklara det utan bara förundra sig och jubla över Guds oförtjänta godhet. Men syftet med att Gud i kärlek utvalt och frälst oss anger Paulus tydligt. Syftet är att Guds nåd ska prisas: *Välsignad är vår Herre Jesu Kristi Gud och Far, som i Kristus har välsignat oss med all andlig välsignelse i himlen! Han har utvalt oss i honom före världens skapelse till att vara heliga och fläckfria inför honom. I kärlek har han förutbestämt oss till barnskap hos honom genom Jesus Kristus, efter sin goda viljas beslut, till ära och pris för den nåd som han har skänkt oss i den Ålskade. I honom är vi friköpta genom hans blod och har förlåtelse för våra synder, tack vare den rika nåd som han lät flöda över oss med all vishet och insikt.*

Stefan Hedkvist

Hur och när kommer Guds rike?

Fråga: Jehovas Vittnen samlas i ”Rikets sal” och kämpar ivrigt för en Gudsstat här på jorden. Har deras iver stöd i bönen Fader Vår?

Svar: I den andra bönen i ”Fader Vår” ber vi: ”Tillkomme ditt rike” eller ”Låt ditt rike komma” (Matt. 6:10). Det är ofta svårt för människor att förstå vad ”Guds rike” är och hur det kommer till oss. När ordet ”rike” används så tänker de flesta på ett yttre, synligt rike. Luther lär oss i Lilla Katekesen att Guds rike är någonting annat. På frågan när Guds rike kommer till oss så svarar han: ”Det sker när den himmelske Fadern ger oss sin helige Ande, så att vi genom hans nåd tror på hans heliga ord och lever gudfruktigt här i tiden och sedan i evighet.”

Guds rike är alltså inget yttre, synligt rike. Guds rike går inte att märka ut på en karta. Det går inte upprätta Guds rike här på jorden med politiska medel. Nej, Guds rike är Guds egen regim då han genom sin Ande väcker tron på sitt heliga ord i människors hjärtan och helgar dem så att de lever enligt hans vilja. Guds rike är Guds regim i människors hjärtan genom sin Ande och sitt ord.

Jesu första lärjungar hade också svårt att förstå vad Guds rike var. När de vandrade med Jesus tvistade de flera gånger om vem av dem som var störst och de ville alla ha de främsta platserna i Kristi rike. Det verkar som de trodde att Jesus skulle upprätta en yttre, synlig regim i

Jerusalem, och de ville alla bli ministrar i denna regering. Också efter Jesu uppståndelse frågade de honom: *"Herre, är tiden nu inne då du ska återupprätta riket åt Israel?"* Han svarade dem: *"Det är inte er sak att veta vilka tider eller stunder som Fadern i sin makt har bestämt. Men när den helige Ande kommer över er, ska ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem, i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns."* Jesus ägnade inte så mycket tid åt att rätta till deras missuppfattning om Guds rike. Han sa bara att de skulle vänta i Jerusalem på det han lovat dem – den helige Ande. Anden skulle utrusta dem och ge dem kraft att bli hans vittnen.

Detta löfte gick i uppfyllelse på Pingstdagen. Sedan Anden utgjutits tystnade helt lärjungarnas frågor och funderingar kring Guds rike som ett yttre rike. Vi hör ingenting alls om det i fortsättningen. De hade nu blivit tjänare i Guds rike och det innebar något helt annat än att vara ministrar i något yttre, synligt rike. Apostlarna började förkunna evangeliet om frälsningen i Kristus. Genom evangeliet gavs den helige Ande till alla som kom till tro på Jesus och de blev i sin tur vittnen om frälsningen i Kristus. På detta sätt regerade Gud och utbredde sitt rike genom Anden som gavs i ordet.

Jesus hade hela tiden haft som mål att föra människor till tro på sig som Guds Messias och världens Frälsare. Han förkunnade frälsningen. Detsamma gjorde apostlarna sedan de fått kraft från den helige Ande att bli hans vittnen. Petrus predikade på Pingstdagen att de som omvände sig och blev döpta i Jesu Kristi namn skulle få den helige Ande som gåva. Detsamma hade Jesus förkunnat: *Den som tror på mig, som Skriften säger, ur hans innersta ska strömmar av levande vatten flyta fram (Joh. 7:38).* Jesus lovar att den helige Ande ska helga den som tror på honom och göra honom till ett vittne om frälsningen. Men detta förutsätter att den som tror har fått den helige Ande som gåva. Det är Anden som helgar de troende så att strömmar av levande vatten flyter fram ur deras inre.

Petrus hänvisade i sin pingstpredikan förskräckta syndare till Kristus och dopet som ger syndernas förlåtelse och den helige Ande som gåva. Alla som är döpta i vatten i Faderns, Sonens och den helige Andes namn har fått den helige Ande som gåva. De tillhör Kristus och har Kristi Ande. Att de troende har fått den helige Ande som gåva är en förutsättning för att Anden ska utföra sitt verk i dem. Bekännelsen av Jesus Kristus som världens Frälsare beskrivs som strömmar av levande vatten som flyter fram ur de troendes inre. Genom de troendes förkunnelse när

frälsningens budskap nya öron och Anden verkar tro i nya hjärtan och dessa blir så i sin tur källor med levande vatten. Så går evangeliet genom världen från den ene till den andre och genom tiderna från en generation till en annan. På detta sätt kommer Guds rike till oss och han ger oss sin helige Ande, så att vi genom hans nåd tror på hans heliga ord och lever gudfruktigt här i tiden och sedan i evigheten.

Stefan Hedkvist

Översättningen av Apg. 3:25b

Fråga: Jag är förvånad över översättning av Apg. 3:25b i Bibel 2000: ”Genom dina ättlingar skall alla släkten på jorden bli välsignade.” Stämmer detta med grundtexten, dvs. att det står pluralis ”dina ättlingar” eller som i NT 81 ”dina efterkommande”? Paulus säger ju att det inte talas om många utan om en, ”din säd”, vilken är Kristus.

Svar: Tack för din fråga. I Nya Folkbibeln 2014 översätter vi: ”*I din avkomma ska alla folk på jorden bli välsignade.*” Till ordet *avkomma* har vi följande fotnot: Ordagrant: ”säd” (alltså Jesus, jfr Gal 3:16).

SE

Utblick över samtiden

Oro och bekymmer från finsk horisont

Det är många som går omkring med oro idag. Maktspelet mellan stormakterna har ökat, och de äldsta bland oss minns upptrappningen inför andra världskriget. Frågor om hur vi ska ställa oss till landets försvar väcks till liv i mediernas debatter.

Samtidigt oroas vi över den snabbt växande avkristningen. Äktenskaps helgd, aborter är yttre symptom på att människor inte frågar efter Gud och hans ord. De som tycks bry sig mest om moral är muslimerna, men de känns också som ett religiöst hot, och i många länder samhällsligt hot. Fast ibland tycker man ändå att kristofobin är ännu mera påtaglig än islamofobin. Det tycks finnas vakthundar som kollar att ingen lärare går och säger något för positivt om den kristna tron eller uttrycker sin egen tro. Sådant är tydligen ett farligt hot mot vårt samhälle.

I det här läget uppträder den store nya tsaren i öster som moralens väktare och som den kristna trons försvarare. Är det därifrån som räddningen ska komma? Åtminstone vill han själv få det till att han är den som värnar om religion och moral, i motsats till den omoraliska västvärlden.

Ja, källorna till oro räcker nog till. Och de verkar bli fler för var dag. Är vi på väg mot en öppen kristendomsförföljelse? Kommer det tredje världskriget att bryta ut, och kommer Finland att dras in i det? Vart ska vi vända oss? Var finns vår trygghet?

I de kristna länderna växer samtidigt beundran för den romersk-katolska kyrkan. Vi har nyligen hört om en anmärkningsvärd konvertering av Livets Ords världskända grundare Ulf Ekman. Det gäller samma katolska kyrka som Martin Luther och våra bekännelseskrifter kallar den store Antikrist.

Avfall från Guds ord

Genom Gamla testamentets profeter påminns vi om hur viktigt det är att först av allt fråga efter Herrens ord, och inte lita på unioner med jordiska kungar. Profeterna måste bekämpa omoral, dubbelmoral och

korruption bland landets ledare, något som också följde med ut till de breda folklagren. Men det var en sak som var det allt överskuggande problemet: man hade vikit av från Herrens väg. Guds ord hölls inte i aktning. Man vände sig till andra gudar och glömde, att det är Gud som håller allt i sin hand. Det är likadant i dag. Vårt folk har övergett Herrens ord. Därför måste vi konstatera, som det heter så allvarligt i 2 Tess 2:11f:

Därför sänder Gud en kraftig villfarelse över dem så att de tror på lögnen och blir dömda, alla dessa som inte har trott på sanningen utan njutit av orättfärdigheten.

Några minnesbilder

Jag växte upp efter kriget och har många minnen av hur karlarna diskuterade vårt lands öden och möjligheterna att förbli fria. En av mina morbröder, som själv var med i kriget, påminde om hur folk under vinterkriget (30/11 1939 – 13/3 1940) mangrant gick till kyrkorna och bad för landet. Det såg helt hopplöst ut för det lilla Finland mot den stora världsmakten, men Gud var med på ett underbart sätt och räddade oss. Sedan kom fortsättningskriget (1941–44), och då vände vi oss till Hitler. Hur gick det då?

I det här fanns insikten att de högmodiga drömmarna om Suur-suomi, Storfinland, som var inspirerade av Nazityskland, var något helt annat än den ödmjuka bönen för fosterlandets räddning som hade sänts upp till Herren i de överfyllda kyrkorna under vinterkriget. Man trodde på Hitlers framgångar och hoppades att han skulle trygga vårt lands framtid och återge oss det land som vi hade förlorat.

Också den här gången skonade Gud större delen av vårt land, mot alla odds. Många böner sändes då också till Herren. Folket var då ännu gudfruktigt, i det stora hela.

Hur är det i dag?

Ja, vi kan då inte tala om ett gudfruktigt folk. I dag kan vi snarare jämföra med de dåliga tiderna i Israel, när man likt folken i grannskapet dyrkade avgudar och när omoralen florerade. Våra avgudar är en konstlad jämlikhetsideologi, en hetsjakt efter mera prylar och status, omsorg om sig själv och sin karriär. Guds ord behöver man inte längre. Det föraktar man. Det behövs knappast andra gånger än när man vill ha en försäkran om Guds nådiga beskydd inför livets början och slut,

och kanske några andra gånger när det duger att vända sig till Gud vid viktiga milstolpar i livet.

Exempel på Guds omsorg

Gud fostrade sin tjänare *Mose* under en lång tid för att axla det tunga ansvaret att bli en ledare för Guds folk när det skulle gå ut ur trälomslandet Egypten. Han var fåraherde i ett främmande land i 40 år. Sedan fick han Guds befallning att bli anförare för sitt folk och dra ut ur Egypten. Det var en otroligt svår sak. Därför gav Gud ett särskilt löfte att vara med och visade också genom sin starka hand hur han hade omsorg om dem.

Var det inte ett vansinnigt företag? Mose och Aron skulle leda ut folket i öknen, där det var näst intill omöjligt att hitta mat åt en så stor skara. Det handlade om ett par miljoner människor och dessutom boskap. Inte ens med den mest ansvarsfulla beräkning och planering skulle det finnas chans att överleva. Det insåg också folket, och de började klaga och knota. ”Var ska vi ta mat?” frågade de.

Men Herren försåg dem med mat. Han lät manna falla från himlen varje dag. Och det var en förunderlig mat. Det räckte precis till för dagen, men de skulle inte spara något till nästa dag. Det heter så märkligt (2 Mos 16:17–18):

Den ene samlade mer och den andre mindre. Men när de mätte upp det med gomermåttet, hade den som samlat mycket ingenting över, och den som samlat lite fattades det ingenting. Var och en hade samlat så mycket som han behövde till mat.

Men det fanns förstås de som mistrodde Mose och sparade av mannat. Han fick se hur maskar växte i det och det luktade illa. De skulle lita på Gud, inte på sin egen beräkning. Han drog försorg om dem för varje dag. De fick ingen långtidsplanering. De skulle lära sig att lita på Gud.

Vi tar ett annat exempel, från Domarboken. Domartiden kännetecknades av periodiskt förtryck under fiendefolk och däremellan befrielse genom domare som Gud kallade för att befria sitt folk.

När *Gideon* kallades att befria sitt folk hade de förtryckts under midjaniterna i sju år, för att de hade gjort det som var ont i Herrens ögon (Dom 6). Herrens ängel (Messias) kom och uppenbarade sig för Gideon och berättade att han skulle bli Guds utvalda redskap. Han fick höra ett stort löfte av Gud: *Jag är med dig, och du ska slå midjaniterna som om de vore en enda man.*

Gideon ber nu om ett tecken för att veta att det verkligen är Gud som talar med honom och ger honom uppdraget. Och Gud ger honom ett tecken: han bränner upp Gideons offer, kött och bröd, med eld från klippan. Nu samlar han folket till strid. Men ännu är han tveksam. Han är fylld av otro. Han lägger ut ull och ber Gud om ett tecken. Och tecknet kommer i form av ett under med dagg i ullen. Och ännu en gång utmanar han Gud, och Gud svarar med ett under, denna gång så att dagg faller överallt men ullen är torr. Då var Gideon redo.

Nu fanns det en annan risk. Gideon var rikligt benådad och hade fått en särskild uppenbarelse från Gud själv. Om han nu vann seger med en stor här, så kunde han gripas av högmot och tacka sig själv och sin egen kraft för segern. Gud beordrade dem som var tveksamma eller rädda att gå hem. Av 32 000 man vände 22 000 tillbaka hem och endast 10 000 blev kvar. Men Gud var ändå inte nöjd. Det var ännu för många. Han ordnade det så att bara 300 man blev kvar och de övriga gick hem. Med dessa 300 man vann Gideon en härlig seger över fienderna. Var det en ordentlig beräkning av krafterna? Var det förnuftigt? Nej, men det var enligt Guds särskilda löfte.

Gideon måste avstå från största delen av sin här, för att de inte skulle tro att de vann seger i sin egen kraft. Gud planerade och det skedde mot allt mänskligt förnuft.

Vad ska vi tro om händelsen med Gideons ull? Är det så att också vi ska lägga ut ull för att veta vad Gud har för avsikter med oss?

Guds omsorg i dag

Lika lite som vi ska vänta att Gud ska tala till oss ur en brinnande buske ska vi lägga ut ull för att testa hur Gud vill leda oss. Det finns en grundläggande regel för oss i allt vårt handlande: Guds ord ska leda oss. Vill vi inte lyssna till Guds ord ska vi inte vänta oss att han leder oss på något annat märkligt sätt.

Visst kan Gud också leda oss i praktiska avgöranden genom sin ledning. I den gamla katekesen står det att Gud uppenbarar sig ”i naturen, i vårt livs händelser och i folkens liv”. Han kan genom sådant ge oss påminnelser om vad som är hans vilja. Vi brukar säga att Gud öppnar och stänger dörrar när det gäller viktiga val i livet, som arbetsplats och studier. Men vi har inte fått något löfte om att Gud visar oss vägen genom särskilda tecken. Vill han göra det, kan han det, men det är han som bestämmer om han gör det. Normalt är vi hänvisade till vårt eget

förstånd, vårt arbete och vår planering, men framför allt till hans vägledning i Ordet.

Allt det som Bibeln berättar har sin betydelse för oss, liksom det har varit till hjälp för kristna i alla tider. Det som har skett så underbart, genom Guds direkta ingripanden, står inte där för att vi ska tro att Gud måste handla precis lika med oss och i vår tid. Vi ska inte behöva känna oss övergivna eller mindre värda för att vi inte får uppleva sådana mirakler som manna från himlen i hungersnöd. Vi ska inte vänta oss att Gud fuktar vår dagg som för Gideon. Men de här händelserna vill lära oss, att Gud har samma omsorg om oss i dag. Han kan göra precis samma sak idag om han vill.

Men när Gud verkar vara långt borta, som under de 40 år när Mose vaktade får, då ska vi fortsätta att arbeta och tjäna på den plats vi är satta. Och vi ska bereda oss att tjäna utan att räkna med att Gud ingriper på ett övernaturligt sätt. Om han vill göra det, så svarar vi som Mose.

När Jesus i bergspredikan ger oss det härliga löftet om att allt det andra ska tillfalla oss om vi först söker Guds rike, så gör han det både med lag och evangelium. Det är också den principen som ska hjälpa oss att förstå den rätta avvägningen. Sök först Guds rike – det ger oss det härliga evangeliet om allt som han har gjort för oss och ännu vill ge oss för var dag. Den andra sidan är att vi inte ska förtrösta på oss själva. Lagen upp-lyser oss om att det vi har själva är otillräckligt och leder oss vilse.

I vårt liv behöver vi både tuktan och tröst. När vi har övergett Herrens ord finns bara en väg tillbaka: Omvändelse, som betyder ånger över våra synder och tro på Herren Jesus. Det är det som vårt land nu behöver mest av allt. Och det behöver vi också personligen som kristna. Varje dag behöver vi vända oss till Herren i bön om våra synders förlåtelse och ta emot den kraft som han ger i evangeliet att kunna lyssna till och lyda hans ord.

Oron för krig

Hur är det då med oron för krig? Hur ska vi förbereda oss? Också i dag är allt vårt hopp i Herrens händer. Alla världens makter måste lyda honom. Om vi inte bryr oss om Gud är det helt fruktlöst att vi bemödar oss om att rusta och söka stöd från Nato eller varifrån som helst. Det är lika fåfängt att försöka hitta på sätt att få mera folk till kyrkorna om man inte erbjuder ett klart Guds ord där. Det enda som betyder något är att i allt hålla fast vid Guds ord, både när det passar och inte passar.

Om vi har Guds ord har vi den stora tryggheten med oss, också fast vi överrumplas av olyckor som vi inte har förstått att bereda oss på. Ingen olycka kommer någonsin utan att Gud har sänt den.

Låt mig till sist citera de underbara orden av Jesus i Luk 12:29–32, där den stora tryggheten presenteras:

Fråga inte vad ni ska äta och dricka, och oroa er inte. Allt detta söker hedningarna i världen efter, men er Far vet att ni behöver det. Nej, sök hans rike, så ska ni få detta också. Var inte rädd, du lilla hjord, för er Far har beslutat att ge er riket.

Unionistisk samverkan i Finland

Den finska webbtidningen *Seurakuntalainen* <<http://www.seurakuntalainen.fi>> berättade 18.8.2014 om *Ramatunopetusakatemia* (ungefär Akademin för bibelundervisning), som ska inleda en teologisk fortbildningskurs avsedd för präster, teologie studerande, missionärer och alla som är intresserade av att arbeta med bibelundervisning. Kursen ska hållas i periodform under vissa veckoslut och även några vardagar med början 30.1.2015.

Kursen arrangeras av Suomen Raamattuopisto (SRO, Finska bibelinstitutet), Kansanlähetyksen (SEKL, Folkmissionen) och Kansan Raamattuseura (KRS, Folkets bibelsällskap). Kursledare är teol.dr Eero Junkkaala. Kursen har planerats av Junkkaala samt Leif Nummela (SEKL), Mikko Matikainen (KRS) och Lauri Vartiainen (SRO). Bland lärarna märks bl.a. Ville Auvinen, generalsekreterare för Teologiska institutet i Finland, Antti Laato, exegetikprofessor vid Åbo Akademi, och Vesa Ollilainen, ansvarig lärare vid Folkmissionens teologiska linje (ofta anlitad av Evangeliföreningen). I lärarkåren ingår ett flertal kvinnor, däribland även präster.

Kursens webbplats är <<http://raamatunopetusakatemia.fi>> (för dem som inte läser finska rekommenderas översättningsprogram som erbjuds på Internet).

En i sammanhanget belysande artikel ingick i webbtidningen *Vantaan Lauri* <<http://www.vantaanlauri.fi>> 12.2 2014. Där berättas om en gemenskapsmässa där samme Eero Junkkaala deltar vid altaret tillsammans med två kvinnliga präster och även en manlig präst som är företrädare för homorörelsen i Finland. Mässans avsikt var att uttrycka gemenskap i kontrast mot de starka motsättningarna inom kyrkan. Junkkaala har tidigare ansetts vara konservativ.

Det finns säkert ett behov av en dylik kursverksamhet på finska. De bakomliggande rörelserna har varit kända för att värdera Bibeln högt. Flera av lärarna torde ha gott förtroende bland konservativa lutherska kristna. Denna kursverksamhet är tyvärr en unionistisk gemenskap, där biblisk undervisning blandas med falsk lära. I en till stora delar god verksamhet blandas här surdeg in, vilket Bibeln kraftigt varnar för.

Webbtidningen *Seurakuntalainen* uppger 23.10 att tillströmningen av sökande till kursen var så stor att man antar samtliga 52 sökande i stället för 30 som det var tänkt. Ungefär hälften är präster. Större delen är lutheraner, men det finns också några från de fria samfundet. Kursledaren Eero Junkkaala uppger att undervisningen syftar till att utveckla tre delområden av bibelundervisningen: talets innehåll, talekonst och talarens person.

Ola Österbacka

Får en präst citera 1 Kor. 14:34-38 i Svenska kyrkan?

Kyrka och Folk nr 43 (23 okt. 2014) informerar om Göteborgs domkapitels ingripande mot prästen Olle Fogelqvist. I en predikan den 25 aug. 2013 talade han om vikten av att leva i Kristi kärlek och hålla hans bud. Därvid lyfte han fram Herrens bud som Paulus påminner om i 1 Korintierbrevet 14: att det är män som fått uppdraget att vara präster och herdar i Guds församling. Gabriel Skilling skriver KoF:

Paulus inskräper mycket kraftigt vikten av detta bud och säger att den som inte erkänner detta inte ska vara erkänd av Herren. När Olle lyfte fram detta påtalade han att det handlar om att följa Jesus och Hans bud om människan ska förbli i Kristi kärlek. Sätillvida är det också en frälsningsfråga.

Fogelqvists predikan har lett till att domkapitlet under biskop Per Eckerdals ledning har fråntagit Fogelqvist rätten att utöva prästämbetet i Svenska kyrkan. Enligt domkapitlet är frågan om kvinnliga präster bara en ordningsfråga, inte en frälsningsfråga. Fogelqvists stora fel är att han "har sammanblandat ordningsfrågan om kvinnliga präster med frälsningen". Eckerdal skriver i ett pressmeddelande:

"Han har uttryckt sig på ett sådant sätt, att villkoret för frälsning är att man säger nej till prästvigda kvinnor, att det är ett villkor för att vara accepterad av Gud. Detta är inte förenligt med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära."

Hur tolkar då domkapitlet följande vers i 1 Kor. 14: ”Om någon inte erkänner detta, är han själv inte erkänd” (vers 38)? Får en präst i Svenska kyrkan citera denna vers? Slutklämmen i Skillings artikel om hur Olle Fogelqvists behandlats lyder så här:

Han upplever att domkapitlets dom innebär att prästvigningslöftena (att rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse) har begränsats till att inte omfatta hela Guds ord. Och att det som obehörighetsförklaras är Paulus och Guds ord.

Visst är det rätt att en människa blir frälst endast genom tron på Kristus och hans ställföreträdande gottgörelse. Men kan en människa förbli i denna tro och erkännas som Guds barn om hon medvetet ifrågasätter och agerar emot Herren bud?

SE

Nya Folkbibeln 2014

NT & Psaltaren, mellanformat,
hård pärm, röd

Pris 150:-

NT & Psaltaren, mellanformat,
dragkedja, konstskinn, svartt

Pris 250:-

Kan beställas från

BIBLICUMS FÖRLAG

Hantverkaregatan 8, 341 31 Ljungby

Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

PERSPECTIVES OLD AND NEW ON PAUL

The “Lutheran” Paul and His Critics

Stephen Westerholm

Eerdmans, Grand Rapids, 2004, 488 sidor

JUSTIFICATION RECONSIDERED

Rethinking a Pauline Theme

Stephen Westerholm

Eerdmans, Grand Rapids, 2013, 104 sidor

De senaste årtiondena har ett nytt sätt att läsa Paulus på vuxit fram. Det handlar inte bara om att man ger nya svar på viktiga frågor, utan till stor del om att man menar att Paulus ställer andra frågor än de man brukat ställa. Denna förskjutning har skett utifrån vad man menar är en mer historisk förståelse av Paulus och den omgivande judendomen. Resultatet av de nya frågorna (och därmed också nya svaren) går till hjärtat av den kristna tron. Man menar nämligen att när Paulus talar om rättfärdiggörelsen genom tron, så handlar det inte om att få alla sina synder förlättna inför Gud genom tron på Kristus. Istället menar många som läser Paulus på detta nya sätt att den yttersta domen kommer att ske på grundval av gärningar, så att även den som har förklarats rättfärdig genom tron på Kristus kan bli fördömd på den yttersta dagen, när hans eller hennes gärningar bedöms. Förespråkarna för vad som kommit att kallas ”The New Perspective on Paul” (NPP) menar nämligen att rättfärdigheten genom tron *inte* handlar om att komma i rätt förhållande till Gud, utan *istället* om att bli en del av Guds folk.¹

1 NPP har rätt i att det inte nödvändigtvis är identiska saker, att bli medlem i Guds folk och att komma i rätt förhållande till Gud. I det gamla förbundet blev man genom omskärnelsen upptagen som medlem i gudsfolket, men alla som hade detta (yttre) medlemskap stod för den skull inte i rätt förhållande till Gud. I det nya förbundet sammanfaller dock begreppen: Den som verkligen är medlem i Guds folk är det just för att han har fått sina synder förlättna och har tagits upp i Guds familj.

Stephen Westerholm gör därför kristenheten en stor tjänst när han grundligt motbevisar NPP och dess anspråk på att förmedla vad Paulus egentligen sa. Det nya perspektivet innebär ett omintetgörande av reformationen, eftersom utombibliska påståenden i praktiken blir nödvändiga för att man ska kunna ”förstå” Paulus² och eftersom en människa enligt denna förståelse inte står som frikänd inför Gud genom tron allena. Till detta kommer att NPP kan använda ett språk som kan vara svårt att genomskåda, när man talar om att vi förklaras rättfärdiga genom tron, men alltså menar något annat än att vi får syndernas förlåtelse och evigt liv genom tron. Att interagera med NPP är nödvändigt om det ligger någon sanning i det Westerholm skriver: ”Idag har det trätt fram en generation forskare där det nyare sättet att läsa Paulus på är det enda synsätt som de på allvar har exponerats för.” (Westerholm, 2013, s. vii)

Jag ska här recensera två böcker av Westerholm som båda rör NPP. Jag börjar med den nyare boken eftersom den ger en tydligare översikt över NPP och därför också ger en ingång till det som står i den äldre.

Justification Reconsidered: Rethinking a Pauline Theme

I det första kapitlet presenterar Westerholm Krister Stendahls artikel ”The Apostle Paul and the Introspective Conscience of the West” från 1963. Stendahl försökte där frigöra Paulus från moderna glasögon och vill istället tolka honom utifrån de förhållanden han var i, under det första århundradet. Stendahl menade att vi har lärt oss att tolka Paulus utifrån Augustinus och Luther, med deras frågeställningar istället för Paulus egna. Augustinus och Luther vände sig inåt och granskade sina samveten och utifrån denna inåtvända granskning väcktes frågan: ”Hur ska jag finna en nådig Gud?” Men Paulus ställer inte denna fråga, menar Stendahl, utan frågar sig istället hur hedningar ska kunna komma in i Guds folk. Dessa frågor ställer Stendahl emot varandra, som om den ena frågan uteslöt den

2 Professor Thomas Gosdeck gör i ett föredrag från 2013 följande observation angående N. T. Wright, som företräder NPP: ”Trots sin höga syn på Skriften begär han ett grundläggande fel som för en bort från en av huvudprinciperna för den kristna läran och de lutherska bekännelseskriterierna, principen om *Sola Scriptura*. Han utvecklar sin förståelse av Jesus, Paulus och evangelierna utifrån material hämtat från judendomen under perioden för det andra templet, som det beskrivs av Sanders, Dunn och andra. ... Wright själv hänvisar sällan till den bild av fariseerna och judarna som evangelierna målar den. Detta fel spiller sedan över på hans syn på Paulus lära om rättfärdiggörelsen och betydelsen av Guds rättfärdighet.” ”Nicholas Thomas Wright – New Perspective on St. Paul”, s.11 (föredraget finns tillgängligt här: <http://www.wlssays.net/author/G/Gosdeck%2C-David>).

andra. Både Stendahls sätt att lägga fram frågan (Paulus talar *antingen* om hur hedningar ska kunna tas upp i Guds folk *eller* om hur vi finner en nådig Gud) och Stendahls svar (Paulus talar om det förstnämnda, inte om det senare) har kommit att bli en självklar utgångspunkt för många.

Stendahls bild innehåller förstås ett korn av sanning. Paulus frågar sig hur hedningar kommer in i Guds folk. Problemet är det Stendahl förnekar. Ironiskt nog så är det genom att modernisera Paulus som Stendahl kan anklaga andra för att läsa honom med moderna glasögon. I vår sekulariserade tid har frågan om människans förhållande till Gud skjutits i bakgrunden. Däremot är frågan om hur vi i vårt multikulturella samhälle ska kunna acceptera människor från andra kulturer brännande. Stendahl driver med andra ord en modern agenda.

Westerholm granskar sedan hur Paulus i 1 Tessalonikerbrevet, 1-2 Korintierbrevet, Galaterbrevet, Romarbrevet och Filipperbrevet för fram sitt budskap. 1 Tessalonikerbrevet skrevs ganska snart efter Paulus besök i Tessalonika och återspeglar betoningen i det han förkunnade när han var i staden. Paulus varnar sina åhörare för att Gud kommer att utgjuta sin vrede över mänskligheten (1:10; 5:3). Både hedningar (1:9 m.fl.) och judar (2:14-16) har förtjänat Guds straff. Den fråga som Stendahl menar är en "modern" frågeställning följer naturligt på denna förkunnelse: "Hur finner jag en nådig Gud?" (Huruvida denna fråga ställdes efter en noggrann inåtvänd granskning gör ingen skillnad i sammanhanget.) Svaret som Paulus ger är att Gud genom sin Son Jesus har skänkt befrielse från den kommande vredesdomen (1:10).

Däremot talar brevet inte om det som enligt NPP är Paulus huvudärende, att man kan få bli del i Guds folk utan att omskära sig, och relationen mellan judar och hedningar verkar heller inte ha varit något problem.

Genomgången av de övriga breven ger liknande resultat när det gäller Paulus huvudärende. Det är värt att notera hur Westerholm framhåller att Paulus budskap till församlingarna i Galatien *inte* kan ha handlat om att omskärelse och matregler inte är nödvändiga för delaktighet i Guds folk. I så fall skulle församlingarna knappast så lätt ha blivit vilseledda av de lärare som sedan kom till dem.

Efter denna lite längre genomgång av det viktiga första kapitlet kan de andra kapitlen behandlas mer kortfattat.

Det andra kapitlet talar om hur E. P. Sanders förde utvecklingen vidare i *Paul and Palestinian Judaism* (1977). Boken anses allmänt vara den mest inflytelserika boken om Paulus det senaste halvsekle. Sanders hade med

denna bok som mål att tillintetgöra den syn på judendomen som var vanlig inom mycket, kanske det mesta, av forskningen: Att judendomen var en lagisk religion, där man förtjänade frälsningen genom gärningar.

Sanders menade däremot att judendomen på Paulus tid inte var lagisk, utan att man såg det som att Gud gav sin nåd åt alla som hade för avsikt att lyda honom, även om man inte levde upp till sina föresatser. (Att detta är en form av legalism – den vanligaste, dessutom – verkar Sanders vara omedveten om.)

Men om nu judendomen inte var lagisk, vad var då syftet med Paulus våldsamma polemik mot rättfärdiggörelse genom gärningar? Utifrån Sanders förutsättningar blir genast Krister Stendahls förslag trovärdigt: Paulus talar om hur hedningarna ska kunna bli del i Guds folk (inte genom omskärelse), inte om hur en syndare finner en nådig Gud.

Westerholm visar i detta kapitel att för Paulus var nåd och gärningar motsatser (t ex Rom 4:4-8; 11:6), medan hans samtida landsmän trodde på nåd plus gärningar som vägen till frälsning. Som grund till denna motsättning låg Paulus syn på syndafördärvet, som för Paulus gjorde det nödvändigt att frälsningen är *enbart* Guds verk.

I kap 4 tar Westerholm upp N. T. Wrights syn på rättfärdiggörelsen. Wright menar att rättfärdiggörelsen handlar om att erkännas som del i Guds folk, men att detta inte är detsamma som att komma i rätt förhållande till Gud. Westerholm visar hur termerna ”rättfärdig”, ”rättfärdighet” och ”rättfärdiggöra” används i GT (de är moraliska termer, där synonymerna, motsatserna och beskrivningarna är moraliska). När den vise undrar om det överhuvudtaget finns några rättfärdiga så beror det inte på att det skulle råda brist på förbund, konstaterar Westerholm lite torrt. Han ger sedan exempel på hur Paulus använder termerna på samma sätt, dvs som moraliska termer, t ex när han talar om Guds vrede ”över all ogudaktighet och *orättfärdighet*” (Rom 1:18). Att lägga in ny betydelse i termer försvårar kommunikationen, särskilt om man redan har ett anmärkningsvärt budskap, som Paulus. När Paulus talar om att Gud förklarar den ogudaktige rättfärdig så använder Paulus fortfarande termen ”rättfärdig” på samma sätt, medan innehållet i meningen är ovanlig. Gud dömer den orättfärdige som om han vore rättfärdig. Här kommer förstas evangeliets paradox in. Gud själv är också rättfärdig när han handlar på detta sätt, eftersom de synder som hindrade oss från att betraktas som rättfärdiga har burits av Kristus (Rom 3:25-26).

Det femte kapitlet tar upp Dunns syn på laggärningar. Enligt Dunn

handlar dessa endast om gränsmarkörer mellan judar och hedningar, som omskärelsen, matreglerna osv. Att vi inte förklaras rättfärdiga genom laggärningar betyder därför att vi inte blir del av Guds folk genom omskärelse och liknande gärningar. Däremot kommer den slutgiltiga domen, enligt många, att bli efter våra gärningar. Man läser då Rom 2:6-10 som att dessa verser handlar om den slutgiltiga domen och menar att den "första" rättfärdiggörelsen är när man kommer in i förbundet genom tro på Kristus, medan den "slutgiltiga" rättfärdiggörelsen sker på grundval av gärningar. Westerholm påpekar dock att Paulus talar om samma sak när han skriver om att Gud ger evigt liv åt "dem som uthålligt gör det goda" (Rom 2:7), att "lagens görare skall förklaras rättfärdiga" (2:13) och om att "förklaras rättfärdig inför honom genom laggärningar" (3:20). Alltså att laggärningar är att göra det goda, det som lagen föreskriver. Vidare noterar han att de som menar att Rom 2:6-10 handlar om den slutgiltiga domen har missat att Rom 2 är en del av ett argument som slutar i 3:20 där Paulus konstaterar att "*ingen människa* förklaras rättfärdig inför honom genom laggärningar". Detta inkluderar troende.

Att rättfärdiggörelsen inte enbart kan handla om att få bli delaktig i förbundet visar Westerholm också genom att peka på Gal 2 där Paulus talar om att också judarna behövde förklaras rättfärdiga genom tron (v.16), trots att de redan var omskurna och hade delaktighet i förbundet (v.15).

Westerholm behandlar också frågan som Heikki Räisänen ställer, hur Paulus kan tala om att den oomvända människa både kan och inte kan göra goda gärningar (kap 3). Och i kap 6 behandlar han Douglas Campbells kritik av "justification theory", som går ut på att den traditionella synen på rättfärdiggörelsen förutsätter en syn på Gud som främst domare; Gud är rättvis snarare än god. Redan Marcion framförde en liknande invändning och Irenaeus fick svara honom att en varelse som inte är både god *och* rättvis kan inte vara Gud.

Justification Reconsidered är en mycket läsvärd bok. Den har förstås några brister (t ex: dateringen av Galaterbrevet som Paulus fjärde istället för första brev bygger på tvivelaktiga grunder; läran om den allmänna rättfärdiggörelsen saknas, trots att ämnet för boken är rättfärdiggörelsen; det är otydligt att anledningen till att man inte kan leva i synd och samtidigt bevara sin frälsning är att man med ett sådant liv kommer att driva ut tron), men dess förtjänster väger mer än nog upp. Boken är kortfattad och klar och ger den introduktion man kan önska sig till både vad NPP står för och hur dess teser håller vid en granskning.

Perspectives Old and New on Paul

I denna något äldre bok får vi en mer grundlig, men samtidigt mindre sammanhållen genomgång av många av dessa frågor. Över halva boken (ca 260 sidor) ägnas åt en översikt över olika tolkningar av Paulus. På vägen ironiserar Westerholm över hur enahanda det akademiska arbetet ibland kan vara. Och författaren är verkligen grundlig. Men att läsa hans långa översikt är också det något prövande, eftersom Westerholm i denna bok följer principen att man först ska redovisa ståndpunkterna på deras egna villkor och först därefter göra en utvärdering. Detta gör att den långa översikten ofta kan upplevas sakna en röd tråd.

När Westerholm slutligen är framme vid utvärderingen är han lika grundlig som tidigare och går igenom vad Paulus menar med "rättfärdighet" (kap 15), med "lag" (kap 16), Sanders påståenden om nådens roll i judendomen (kap 17), vad Paulus menar med rättfärdigheten genom tron i sina brev (kap 18) och hur lagen passar in i Guds frälsningsplan (kap 19). Vart och ett av dessa kapitel (särskilt kap 15-18; kap 19 är något svagare) är tillräckligt för att visa att NPP inte gör rättvisa åt Paulus. Tillsammans blir intrycket något överväldigande till NPP:s nackdel.

Vi ska här endast se närmare på kap 17, om den roll som Sanders tillskriver nåden i judendomen.

Enligt Sanders var judendomen en nådesreligion. För judarna var frälsningen alltid ytterst genom Guds nåd. Gud ger sin nåd åt den som haft för avsikt att lyda, även om han inte lyckas. Så länge man är inom förbundet finns det förlåtelse för allt; det enda man inte får förlåtelse för är om man avsäger sig Gud och förbundet.

Men nåden finns med ett steg längre bak, enligt Sanders. Frälsningen är beroende av Guds utkorelse av Israel. Och utkorelsen av Israel var på grundval av Guds nåd. Alla judar som inte tar avstånd från Gud och förbundet har del i den kommande världen. Så länge man är med i förbundet är man alltså frälst, och förbundet beror alltså på Guds nåd.

Man kan förstås kritisera Sanders definition av nådesreligion, men Westerholm granskar också de texter som Sanders bygger sitt påstående på. Stämmer det att Gud, enligt judendomen på Paulus tid, valde Israel enbart på grund av nåd? Sanders själv medger att vissa texter säger motsatsen, att Israel faktiskt på något sätt gjorde sig förtjänta av förbundet. Men Sanders finner två andra förklaringar. Den ena är att Gud erbjöd förbundet åt alla folk, men endast Israel tackade ja. Också detta måste ses som en form av förtjänst hos Israel. Den tredje förklaringen är att Gud utvalde

Israel ”för sitt namns skull”. Ser man texten i dess sammanhang så talar den dock inte om varför Gud utvalde Israel från början, utan istället om att sedan Gud redan har utvalt Israel så behandlar han folket mer nådigt än de förtjänar. När det talas om att Gud utvalde förfäderna så nämns också uttryckligen förfädernas förtjänster.

Inte heller de sju citat från den rabbiniska litteraturen som Westerholm finner hos Sanders och som ska belägga Sanders tes, säger att Gud utvalde Israel enbart på grund av sin nåd.

Det är värt att notera hur den bild av judendomen på Paulus tid som Sanders ger väldigt väl motsvarar Paulus argumentation i Romarbrevet. Det är inte tillräckligt att ha intentionen att hålla lagen (Rom 2 talar både om att omskärelsen, som markerade att man ställde sig under lagen för att hålla den, och att hörandet av lagen inte frälsar, om man inte också håller lagen) och man kan heller inte förlita sig på att man är jude och därför hör till Guds folk (t ex Rom 3:9 och även diskussionen i kap 9-11). Det är något förvånande att Westerholm varken i detta kapitel eller i genomgången av Romarbrevet tar upp detta samband. Här är fakta som NPP lyfter fram och som förklarar varför Paulus skriver som han gör, men ser man till det Paulus skriver så är det tydligt att det Paulus går emot är föreställningen att Gud ger sin nåd till dem som har intentionen att hålla lagen (det vill säga just den föreställning som enligt Sanders innebär att judendomen inte var lagisk). Paulus har alltså också den samtida judendomens nådeslära som måltavla i sin argumentation.

Kapitlet avslutas med en utvärdering av påståendet att Paulus och den samtida judendomen hade samma syn på nåden. Westerholm noterar den frustration som flera forskare känner över att Sanders allmänt anses ha motbevisat den ”lutherska” förståelsen av judendomen, när Sanders egen beskrivning av judendomen verkar skilja sig väldigt lite från den 1500-tals kyrka som Luther dundrade mot.³ Också dessa erkände behovet av Guds nåd. Skillnaden var att de inte trodde att människan inte kan bidra med något till sin frälsning.

I de andra kapitlen som går igenom vad Paulus egentligen säger visar

3 Westerholm nämner i detta sammanhang också Pelagius, men som Michael Horton skriver i *Covenant and Salvation* (Louisville: WJK, 2007), bör udden snarare riktas mot semipelagianism: ”Försöken att fria judendomen från gärningsrättfärdighet endast genom att visa att den inte är pelagiansk håller inte, från reformationens perspektiv, eftersom medeltida teologi helt uppenbart inte heller var pelagiansk.” (s.40) Hortons bok skulle förtjäna att uppmärksammas i något senare nummer.

Westerholm att han är en god och noggrann exeget, som argumenterar på ett sätt som är lätt att följa, inte sällan med en torr humor. De frågetecken som väcks är relativt få, med tanke på textmassan och uppenbara felaktigheter ännu färre (Westerholm räknar inte Rom 7:14-25 som en beskrivning av Paulus som kristen, en möjlighet han faktiskt uttrycker sig mer positivt till i *Justification Reconsidered*; den allmänna rättfärdiggörelsen verkar inte finnas med i Westerholms tankevärld; Westerholm räknar inte med att alla kanoniska Paulusbrev verkligen var skrivna av Paulus). För argumentationen som helhet leder detta snarare till små luckor än till felaktiga slutsatser, utifrån de frågeställningar som Westerholm behandlar.

I det avslutande kapitlet konstaterar Westerholm att motsättningen mellan "överflödande nåd till syndare" och "utplånande av etniska gränser" (en motsättning som finns i själva kapitelrubriken) egentligen är artificiell. Paulus talar om båda.

Något måste också sägas om själva innehållet i den 260 sidor långa genomgången i början av boken. Den första delen behandlar den "lutherske" Paulus, där Augustinus, Luther, Calvin och Wesley inkluderas. De menar alla att Paulus ställde frågan hur en syndare finner en nådig Gud och att svaret var: Genom tron på Kristus. Westerholm låter varje författare tala för sig själv vilket, som noterat ovan, leder till en viss brist på röd tråd, men samtidigt också gör läsningen av varje avsnitt intressant. Texten färgas av respektive teologs frågeställningar, bilder och uttryckssätt och kan lätt ge inspiration att fördjupa sig. Den andra delen innehåller kortare översikter, där samma personer ibland återkommer under olika rubriker. Här får man något av en stympad "vem är vem" i 1900-talets Paulus-forskning och texten ger en hel del uppslag till vidare läsning.

Båda böckerna ger en grundlig presentation och vederläggning av NPP (även om Westerholm många gånger betonar att man också ska lära av dem), men jag skulle tveklöst rekommendera den nyare av dem för den som är intresserad av en introduktion. Den är inte bara mer kortfattad och översiktlig, utan också mer sammanhållen och därmed bättre som litteratur.

Anders Nissen

Gåvoredovisning

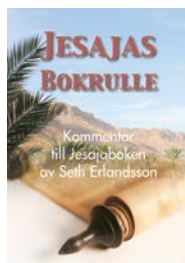
Onämnd 500, Birger Kvihaugsvik 640 NOK, Öyvind Edvardsen 50 EUR, Christian och Johanna Ahlskog 40 EUR, Mats Huselius 200, Getrud Balldin 250. Till Carl-Johan Söderlinds minne: Rickard Lindmark 500.

Varmt tack för ert stöd!

Jesajas bokrulle

Kommentar till Jesajaboken
av Seth Erlandsson

Pris 270:-

Bibeln – myt eller sanning?

Pris 220:-

Kan beställas från

BIBLICUMS FÖRLAG

Hantverkaregatan 8, 341 31 Ljungby

Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

Vädjan om hjälp

- Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

För gåvor (och även för prenumerationer), använd vårt IBAN-konto: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (för betalningar utanför Sverige också BIC/SWIFT-koden HANDSESS.

- Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlagade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

- Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: svenson_alvar@yahoo.se

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8, 341 31 Ljungby
Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicums hemsida: www.biblicum.se